

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRĀS ZINĀTĀBU FAKULTĀTE
ĶĪMISKAJAS ZINĀTĀBU NODAĻA

**PASAULES IZCEĻŠANĀS MĪTU
SALĪDZINĀJUMS KLASISKAJOS DARBOS
„ČUCI”, „HUAINANDZI”, „ŠANHAIDZJIN”**

BAKALĀURA DARBS

Autore: **Katrīna Barisa**

Stud. apl.nr.: kb12906

Darba vadītāja: **M.A. Karīna Jermaka**

RĪGA, 2015

SATURS

IEVADS	3
1. Mitoloģija un mīts	6
2. Pasaules izcelšanās	10
2.1. Pasaules izcelšanās tēvzemes	10
2.2. Pasaules izcelšanās tipif	..13
2.2.1. Pasaules radāšana no nekājeb tukšuma tips	..15
2.2.2. Pasaules radāšana par doties no zemes tips	1
2.2.3. Pasaules radāšana no haosa tips	...1
2.2.4. Pasaules radāšana no nīrānās pēc zemes tips	22
2.2.5. Pasaules radāšana no Pasaules Vecākiem tips	...25
3. Mīti un mitoloģijas raksturojums	1
3.1. Terminālo definīcija mītiem un mitoloģijai	..1
3.2. Mītu formas un pirmie darbi mītiem un mitoloģijai	..29
3.3. Zinātnieku vārdjums par mītiem un mitoloģiju	31
3.4. Mīti un mitoloģijas pārvērtējums	32
3.5. Mīti un mitoloģijas mērogi un varoņi	..1
3.6. Mīti un mitoloģijas periodizācija	...1
4. Klasiskie darbi „Čuciö”, „Huaināndziö” un „Šanhaidzjinö” apskats	...38
4.1. Klasiskais darbs „Šanhaidzjinö”	38
4.2. Klasiskais darbs „Čuci”	..39
4.3. Klasiskais darbs „Huaināndziö”	40
4.5. Pasaules izcelšanās motīvu kopums un atbilstošais klasiskais darbs „Čuciö”, „Huaināndziö” un „Šanhaidzjinö”	41
NOBEIGUMS	49
LITERĀTĀRS SĀKUMS	51
KOPSAVILKUMS	
SUMMARY	
DOKUMENTĀLĀS LAPAS	

Darb tiks izmantota literatūras zinātniskā pieeja, apskatot un analizējot informāciju no vēsturiskiem tekstiem un zinātniskiem rakstumiem par mitoloģiju, Ķīniešu mitoloģiju un klasiskajiem darbiem š*Čuciō*, š*Huainān*dz*iō* un š*Šān*h*aidzjinō*. Komparatistikas metode tiek izmantota, lai salīdzinātu tos darbus savstarpēji. Ar vēsturiskās pieejas palīdzību skaidrota tiek vēsturiskās klasiskās darbu nozīmes kultūrā, pasaules izcelšanās tautu kategorijas attiecībā un raksturogā iezīmes, mitoloģijas un mītņu dzimtu attiecībā, patnāšība un pasaulē.

Darba uzdevumi ir sekojošie:

- noskaidrot, kas ir mitoloģijas un mītņu dzimts un to pazīmes;
- apzināt, kas ir pasaules izcelšanās tauti, to pazīmes un klasifikāciju;
- iepazīties ar pieejamo informāciju par Ķīniešu mitoloģijas patnāšību un specifiku;
- noskaidrot pieejamo informāciju par klasiskajiem darbiem š*Čuciō*, š*Huainān*dz*iō* un š*Šān*h*aidzjinō*;
- analizēt iepriekšminētajos darbos pasaules izcelšanās tautu motīvus;
- salīdzināt savstarpējos klasiskos darbus, to kopīgās un atšķirīgās pasaules izcelšanās tautu iezīmes;
- tulkot darbu fragmentus no Ķīniešu valodas, piesaistot jau esošos tulkojumus angļu valodas.

Darbs sastāv no trim daļām. Darba pirmā daļa tiks veltīta mitoloģijai. Tajā autore apskatīs dzimtu mitoloģiju un mītņus un to pazīmes.

Otrajā daļā tiks noskaidrots, kas ir pasaules izcelšanās tauti no zinātniskās teorijas viedokļa un to pazīmes, un skaidri iepazīstināts ar to klasifikācijas tipiem.

Savukārt, trešajā daļā tiks pētīta Ķīniešu zinātnieku viedoklis par to, kas ir mītņus un Ķīniešu mitoloģijas patnāšība, kas to atšķir no citām pasaules mitoloģijām.

Ceturtajā daļā tiks tuvāk apskatīti trīs klasiskie darbi š*Čuciō*, š*Huainān*dz*iō* un š*Šān*h*aidzjinō* pamatinformācija un to nozīme Ķīniešu mitoloģijā, tiks analizēti trīs klasiskie darbi un rakstumi par tiem, lai noskaidrotu pasaules izcelšanās tautu motīvus tajos, meklētu to kopīgās un atšķirīgās iezīmes.

Galvenie izmantotie informācijas avoti ir trīs klasiskie darbi š*Čuciō*, š*Huainān*dz*iō* un š*Šān*h*aidzjinō* un sinologu rakstumi par šiem darbiem. Autore izmantos un koncentrēsies uz to konkrētām nodalām vai daļām, kur ir runāts par bakalaura darbī apskatītiem jautājumiem, kas ir trešnodalā š*Debesu jautājumiō* jeb š*Tieņveņō* (Tianwen; 天问) klasiskajā darbī š*Čuciō*, trešnodalā š*debesu modelisō* jeb š*debesu rakstiō*, jeb š*Tieņveņō* (Tianwen; 天文), bet klasiskais darbs š*Šān*h*aidzjinō* tiks skatīts kopumā.

Darb tiks izmantota Pēterā Pildegoviņa tabulas šķēniņu valodas skaņu atveide latviešu valodā latviskotā transkripcija, kas ir publicēta šķēniņu valodas skaņu atveide latviešu valodā (Pekina, 2010.). Transkribētie vārdi būs raksturojami kursīvā, aiz tiem sekos šķēniņu valodas izruna un vienkāršotais mju pieraksts.

1. Mitoloģija un mītots

Pirms pievirsties pasaules izcelšanās mītiem seniešu klasiskajās darbos, autore uzskata, ka ir nepieciešams paskaidrot jēdzienus šmītots un šmitoloģija.

Vārdam šmitoloģija skaidrojums – un latviešu valodas vārdu kas piedāvā divas nozīmes. Pirmkārt, šmitoloģija ir mītu kopums, kas parasti tiek piedāvāts kā daiļtātai, piemēram, latviešu mitoloģija, otrkārt, tā ir zinātne, kas pētī, analizē un klasificē mītus un pirmatnējās kopienas cilvēka pasaules uztveri.^{4:5} Runāsim par jēdziena šmitoloģija (*mythology* ang.v.) etimoloģiju, tāsienuca angļu valodā 15.gs. pirmajā pusē ar nozīmi šmītota izklāsts. Tāsnāknovīduslaiku franču valodas vārds *šmythologie* un vālnslatīu valodas vārds *šmythologia*, kuri, savukārt, cēlušies no Grieķu valodas – *šmythologia*, kas nozīmē endrāmība; stāstītā tiskāle endas; le endas, stāsts, pasaka. Grieķu *šmythologia* sastāv no divām daļām *ó mythos*, kam nav zināma izcelsme un kas latviešu valodā nozīmē šmītots, un sufiksu *ólogy*, kas nozīmē švārds, mēģība, doktrīna. 1781. gadā vārds šmitoloģija tiek pirmoreiz lietots ar nozīmi šmītota struktūra („*a body of myths*” ang. v.).⁶

Ar jēdzienam šmītots skaidrojuma vārduca tiek piedāvātas divas nozīmes. Pirmkārt, senāteika vai nostāsts par dieviem, gariem, varoņiem, pasaules izcelšanos, dabas parādībām vai aizvēsturiskiem notikumiem, otrkārt, ikdienā vārdu šmītots cilvēki parasti izmanto ne tajā nozīmē, ar kuru tas tiek lietots mitoloģijas zinātnē, jo ar to apzīmē plaši izplatītas, bet nepatiesas priekšības un idejas, baumas, izdomājums, nepatiesus vēstījumus, stāstījumus, kas parasti runā par dabas parādībām sabiedrībā. Piemēram, pūstāvāna ir mītots, ja vārdu lieto iepriekšminētajā nozīmē, jo –dam argumentam nav nekāda zinātniska pamatojuma.^{7:8} Tajā darbā netiks lietota vārds šmītots – da nozīme, bet gan nozīme no mitoloģijas zinātnes skatījuma. Apskatot jēdziena šmītots (*myth* ang.v.) etimoloģiju, autore noskaidroja, ka tas angļu valodā pirmoreiz fiksēts 1830. gadā un nāknovīduslaiku franču valodas *šmythe* un modernslatīu valodas *šmythus* vārdiem, kuri ir cēlušies no grieķu valodas vārds *šmythos*, kura nozīme ir šruna, domas, stāsts, mītots vai jebkas, kas vēstījumā vārduca, bet, savukārt, – vārds senāka izcelsme nav zināma.⁹

⁴ Andrejs Spektors. Vārduca dīta zars. <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=mitolo%C4%A3ija> [skat. 31.03.15.]

⁵ Andrejs Spektors. Vārduca dīta zars. <http://www.tezaurs.lv/lvv/?vards=mitolo%C4%A3ija> [skat. 31.03.15.]

⁶ Harper Douglas. Etymonline. An Online Etymological Dictionary. http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=mythology&searchmode=or [skat. 01.04.15.]

⁷ Andrejs Spektors. Vārduca dīta zars. <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=m%C4%ABts> [skat. 31.03.15.]

⁸ Harper Douglas. Etymonline. An Online Etymological Dictionary. http://www.etymonline.com/index.php?term=myth&allowed_in_frame=0 [skat. 01.04.15.]

⁹ Harper Douglas. Etymonline. An Online Etymological Dictionary. http://www.etymonline.com/index.php?term=myth&allowed_in_frame=0 [skat. 01.04.15.]

Tom r ar starp zin tniekiem past v vair ki at– ir gi viedoki par to, kas sti b tu j saprot ar v rdu šm tsö, k da ir – v rda paties defin cija. Par to sabiedr bas inteli ence, izgl totie cilv ki, zin tnieki str das jau vair k k 2000 gadus.¹⁰ Ar nie–u izcelsmes mitolo ijas p tnieki ir diskut ju–i par –o jaut jumu, bet par to s k k tiks run ts darba tre–aj da š nie–u mitolo ijas rakstur g s patn basö.

Past v oti daudz popul ras versijas, kuras ir rad ju–i atz ti eksperti, mekl jot defin ciju v rdam šm tsö. Bet nedr kst aizmirst to, ka defin cija ir atkar ga no zin tnieku selektivit tes ó vi u izv les attiec b uz p t tajiem st stiem un j dziena piem ro–anu tiem.¹¹ Tas noz m , ka defin cijas autors to piel gos darbiem, avotiem, kurus vi –klasific par m tiem. No k izriet, ka m tu defin ciju ir tik daudz, cik mitolo ijas p tnieki ir –s defin cijas noteik–anai piev rsu–ies. Tas ar izskaidro, k p c nepast v vienota defin cija mitolo ij , bet daudzas, sav starp pat konflikt jo–as.

Dfleina Harisone¹², p tot v rda šm taö defin ciju, izteica viedokli, ka tas b tu j lieto tikai tad, ja st sts ir saist ts ar ritu laj m darb b m. Ar Dflozefs Fontenroz¹³ dom , ka m ti un ritu li ir savienojami, un apgalvo, ka gad jumos, kad st sti nav saist ti ar jebk da veida ritu liem, tos nevar saukt par m tiem. P c vi a dom m tie ir j d v sav d k ó le endas vai tautas pasakas. Pamatojoties uz to, Sidnejas Universit tes profesors riks Ksapo (Eric Csapo)¹⁴ nor da, ka – da v rda šm tsö defin cija izsl dz jebk du citu darbu, st stu stud –anu mitolo ij , kas nav saist ts tie–i vai netie–i ar ritu liem.¹⁵

Bet Stits Tompsons (Stith Thompson)¹⁶ uzskat ja, ka v rdam šm tsö ir sakars ar dieviem un vi u r c b m, ar rad –anu, visuma dabu un zemi.¹⁷ TM defin cija atg dina pasaules rad –anas m tu defin ciju, par kuru vair k tiek st st ts n kamaj noda . T paredz, ka st sti, kuros tie–i vai netie–i netiek min ti dievi, nav m ti.

---

¹⁰Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 1. lpp.

¹¹Csapo, Eric 2. lpp.

¹²Dfleina Harisone (Jane Harrison) (1850.g. ó 1928.g.) bija ang u izcelsmes zin tniece, valodniece un feministe. Viena no ðModern s studijas grie u mitolo ij ödibin t j m. Par visp rpie emtu standartu ir k uvu–i veidi k vi a pielietoja 19. gs. arheolo iskos atkl jumus, lai interpret tu Grie u reli iju.

¹³Dflozefs Fontenroz (Joseph Fontenrose) (1903.g. ó 1986.g.) bija amerik u zin tnieks, kas pamat intere j s par grie u reli iju un mitolo iju. Vi –bija ar amerik u gr matu autora Dflona Stainbeka (John Steinbeck) (1902.g. ó 1968.g.) darbu eksperts un koment jis mitolo iju vi a darbos.

¹⁴riks Ksapo (Eric Csapo) (1953.g.) ir profesors Sidnejas universit t , kur pasniedz grie u un romie–u mitolo iju, k ar grie u valodu un literat ru. Vi –ir autors daudz m un tematiski at– ir g m gr mat m, s kot no sen te tra l dz pat darbiem par m tiem, reli iju un filozofiju.

¹⁵Csapo, Eric, 2. lpp.

¹⁶Stits Tompsons (Stith Thompson) (1885.g. ó 1976.g.) bija amerik u izcelsmes folkloras zin tnieks. Vi –ir viens no rad t jiem Arnes ó Tompsona klasifik cijas sist mai (ang.v. the Arne-Thompson classification system), kas folkloristiem pal dz atpaz t dafl du kult ru senu tradicion lu st stu satura mot vus un teksta strukt ras, lai tos sak rtotu, klasific tu un analiz tu.

¹⁷Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 4. lpp.

Amerikāņu antropologs un folklorists Viljams Baskoms (William Bascom)¹⁸ ar radīja savu vārda šķēršļa definīciju. To viņš – ir veidojis pamatojoties uz mitoloģijas pētīšanu izstrādāt mātā koncepcijām, kā arī uz folkloristu un antropologu novirzījumiem, studējot mītus neliterāros un tradicionālos sabiedrības. Pēc viņa domām, mīti ir mutvārdu tradīcijas saglabātāji prozasti, kas vēsta par atbilstošiem pagātnes notikumiem un kuru pastāvēšanai patiesi tic. Viks Ksapa saskata nepilnības – atbilstošā definīcija, norādot, ka, pēc tās vadīties, par mītiem var uzskatīt stāstus vienīgi mutvārdu formā. Tā izslēdz jebkādu rakstisku stāstu klasifikāciju par mītiem, kas ir aplami, jo mitoloģija ir saglabāta, galvenokārt, rakstiskās formās, pantos un vizuālos attēlus. Tādējādi gadījumā tas klasisks darbs kā šīli daļēji¹⁹ klasifikācija nemaz nebūtu pieskaitāms pie mītiem.²⁰

Lai labāk saprastu mātā definīciju, ir vērts atgādināt pieminēto Viljama Baskoma un noskaidrot, kādas atbilstošās pastāv starp mītiem un citiem līdzīgiem stāstiem, kurus neklasificē par mītiem, bet gan par kaut ko citu – pārsvarā par leģendu un tautas pasakām.

V. Baskoms ir minējis noskaidrot leģendu un tautas pasaku definīcijas, kuras, tāpat kā mīti, ar pieder prozasti klasifikācijai. Viņš – apgalvo, ka leģendu stāstus un klausītājus, un tās stāsta par ne tikai senu pagātni, kā to dara mīti. Savukārt, runājot par tautas pasakām, V. Baskoms min, ka tās tiek uzvertas kā izdomājums. Vēl jo vairāk, viņš – norāda arī uz to, ka ņoti daudz šķēršļu – osvārdus iz – ir. Bet tajās, kur šķēršļi atsevi – i izdalīti vārdi terminiem šķēršļi, šķēršļi endā un šķēršļi pasaka, var saskatīt – s konceptuālo atbilstošo ar stāsta struktūras un stila palīdzību, kas paskaidro klausītājam, kā – is stāsts ir ticis izdomāts – stāst aprakstītie notikumi nekad nav realitātē notikuši. Par pieminēto tam var minēt Rietumu tautas pasakas sastopamo stilu stāstus ieskaitāri vārdiem: šķēršļi sen senos laikos – i²¹

Ksapa pie Baskoma minētajiem argumentiem par labu šķēršļiem, šķēršļi endā un šķēršļi pasakas – vārdi izdalīšanai min to, ka daļēji šķēršļu stāstus – anu pavada noteikti uzvedības modeļi, piemēram, laika izvēle, kad stāsta konkrēto stāstu. Mācībai salīdzinot – iedzīvotājiem ir nepieciešami stāsti tautas pasakas pirms tumsas iestāšanās, bet citus stāstus var stāstīt jebkurā diennakts laikā. Kā noteiktu uzvedības normu E. Ksapa vēl min stāstus tās ja

¹⁸ Viljams Baskoms (William Bascom) (1912.g. – 1981.g.) bija amerikāņu izcelsmes folklorists, antropologs un šķēršļu Antropoloģijas muzeja (angl. v. Lowie Museum of Anthropology) direktors, kas – obrādi pārdāvots par F. B. A. H. rsta Antropoloģijas muzeju (angl. v. Phoebe A. Hearst Museum of Anthropology).

¹⁹ Iliāda ir 9.gs.p.m. – vai 8.gs.p.m. – sarakstītais sengrieķu eposs, kam ir 24 daļas un kur – stāsta par Trojas kara notikumiem senajā Grieķijā. Tradicionāli par tās autoru uzskata Homēru (ap 8.gs.p.m. –) – ievirzījums Grieķu dzejnieks, iespaidams, bijis arī akls. Pie viņa pazīstamiem darbiem vēl jāpiemin eposs šķēršļi endā, kas stāsta par Odiseju pēdējās voļņiem pametot Troju.

²⁰ Ksapa, Eric. 3. un 5. lpp.

²¹ Ksapa, Eric. 4. lpp.

un klaus t ju attiec bas, kas iz- ir -o tr s v rdu lietojumu. Piem ram, havajie-u kult r ir aizliegts aizmigt m ta st st t ja priek- .²²

Folkloras un le endu p tniece un gr matu autore fiakl na Simpsons²³ (Jacqueline Simpson) un folkloras un m tic bas eksperts St vs Rouds (Steve Roud)²⁴ šAng u folkloras v rdn c ö (šDictionary of English Folklore")ar ir izdal ju-i atsevi- i m tus, tautas pasakas un le endas. Vi i raksta: „*[Mīti ir] stāsti par dievišķām būtnēm, parasti sakārtoti saskaņotā sistēmā; tie tiek godāti kā patiesi un svēti; valdnieki un priesteri atzīst tos; un cieši saistīti ar reliģiju. Kad št saikne ir lauza [saikne ar reliģiju], un stāsta varoņi [burt. aktieri] vairs netiek uzskatīti par dieviem, bet par cilvēku varoņiem, milžiem vai laumiņām, tas vairs nav mīts, bet gan tautas pasaka. Ja centrālais varonis [burt. aktieris] ir dievišķs, bet stāsts ir maznozīmīgs [triviāls]... rezultāts [iepriekš aprakstītais stāsts] ir reliģiska leģenda, nevis mīts.*”²⁵

No t var secin t, ka dafl d s kult r s past v at- ir bas starp v rdu šm tsö, šle endaö un štautas pasakaö lietojumu. Ar gad jumos, kad valod -ie v rdi nav speci li izdal ti atsevi- i, ir citi pa mieni, lai saprastu, k st sts cilv kiem ir j saprot ó vai vi i tic, ka tas ir izdom jums, vai re li k dreiz past v jis notikums. Ar cilv ku attieksme, uzved bas mode i liecina par konkr ta st sta iedal -anu, k d no -m trim kategorij m.

Defin cijas noteik-ana j dzienam šm tsö ir aktu la probl ma mitolo ijas zin tn . Darba autore uzskata, ka iemesls k p c -im jaut jumam ir piev rsu-ies tik öti daudzi zin tnieki, ir m ta noz m gums citas kult ras un sabiedr bas p t -an . Endimijons Porters Vilkinsons²⁶ (Endymion Porter Wilkinson) sav gr mat š nas v sture: rokasgr mataö (ang.v. Chinese History: A Manual) raksta, ka m ts ir b ze jebk das sabiedr bas sapra-ana. To vi -pamato ar tr s argumentiem. Pirmk rt, tie atspogu o ne tikai seno sabiedr bu priek-status par pasauli un v rt bas, bet ar v l ko paaudflu, kas -os m tus nodod t l k saviem b rniem. Otrk rt, tie ir b tiski, lai sp tu izprast simbolus un m kslas mot vus dafl d s kult r s un sabiedr b s. Tre-k rt, k m tu un v stures attiec bas, t ar izdom juma un fakta robeža, balst s uz seno avotu ticam bas sapra-anu.²⁷ Visi -ie argumenti apliecina m ta un mitolo ijas svar go lomu, ko tie sp l citas kult ras p t -an , un iemeslu lielajai zin tnieku interesei par tiem.

²²Csapo Eric 4. un 5.lpp.

²³fiakl na Simpsons (Jacqueline Simpson), dzimusi 1930. gad Lielbrit nij , ir folkloras un le endu p tniece, gr matu autore. Vi a ar vair kas reizes ir bijusi Folkloras biedr bas (the Folklore Society) redaktore, sekret re un prezidente.

²⁴St vs Rouds (Steve Roud) ir bibliotek rs, m tic bas un folkloras eksperts un vair ku gr matu autors.

²⁵http://www.etymonline.com/index.php?term=myth&allowed_in_frame=0 [01.04.15.]

²⁶Endimijons Poters Vilkinsons (Endymion Porter Wilkinson) (1941.g.) ir diplom ts, sinologs, nas v sturnieks un austrumu zijas attiec bu speci lists. Vi -no 1994.g. l dz 2001.g. ir str d jis k Eiropas Savien bas v stnieks Pekin , un ir bijis atbild gs par jaut jumiem, kas skar nu un Mongoliju. Vair ku iev rojamu gr matu autors.

²⁷Wilkinson, Endymion. 567. lpp.

2. Pasaules izcelšanās mīti

2.1. Pasaules izcelšanās mītu iezīmes

Vieni no vispopulārākajiem mītu tipiem ir pasaules izcelšanās mīti. Cilvēki jau no seniem laikiem ir meklējuši atbildes uz jautājumiem par savu un pasaules izcelsmi. Tajos vienmēr ir bijis tieksme iekļauties nerimstošs dzinulis, kas izkristā. Tā rada velmi izskaidrot pasauli, izskaidrot it visu, kas cilvēkam ir apkārt, saprast pašam sevi. Par cik nekas cits nav atbildjis cilvēku uzdotajiem jautājumiem, tie pašiem ir pieņēmuši pie pasaules un cilvēku radīšanas izskaidrojuma, radot pasaules izcelšanās mītus. Runājot par šo tēmu, ārsts Longs²⁸ (Charles Long) raksta: „*Pastāv diezgan plaši izplatīts uzskats, ka pasaules izcelšanās mīti ir mēģinājums pirms zinātnes [izgudrošanas] izskaidrot pasauli; citos vārdos sakot, tā ir primitīva zinātne bez pienācīgas metodes.*”²⁹

Katras tautas mitoloģijā ir sastopami pasaules radīšanas tipa mīti - ar šiem mītiem ir saistīti valodas tulkotāji *čuanšidzji* (创世纪) vai *čuanšišenhua* (创世神话).^{30;31}

Pasaules izcelšanās mīti pieder kosmisko (*cosmogonic* ang. v.) mītu kategorijai. Tāpat šiem mītiem ir nosaukums, kas nāk no grieķu valodas vārdiem „*kosmos*”, kas nozīmē kārtība (*order* ang. v.), un „*genesis*”, ko, savukārt, tulko kā dzimšana. Pie kosmisko mītu kategorijas varam ietiek pieskaitīt mītus, kuri vēsta par pasaulu sabrukšanu (*the fall* ang. v.), plūdiem, citu dzīvnieku un cilvēku iznīcināšanu un pasaules beigām. Tāpat šiem mītiem pieder kosmoloģijas zinātni, kas studē visuma izcelšanos, evolūciju, kārtību un bojāeju. Pasaules radīšanas mīti pieder arī pie kosmogonijas zinātniskās teorijas, jo vēsta par visuma un dzīvības radīšanu un izcelšanos, kas ietver pasaules izcelšanos, cilvēku radīšanu, cilvēku šķelto laikmeta krišanos vai nemirstīgo cilvēku parvaru debesīs.^{32;33}

---

²⁸ ārsts Longs²⁸ (Charles Long) (1926) šo reliģiju vēstures pētīšanai, kā arī universitātes ieguvis doktora grādu un ar šo jomu saistījis par reliģiju vēstures profesoru, piedalījies arī Amerikas reliģiju pētīšanu komisijā, vairākus gadus bijis Amerikas Reliģiju akadēmijas prezidents (the American Academy of Religion), no 1987.g. līdz 1990.g. bijis Melno reliģiju studiju biedrības (the Society for the Study of Black Religion) prezidents līdz šim. Vairākus profesionālu organizāciju biedrus, piemēram, Reliģiju vēstures internacionālās asociācijas biedrus.

²⁹ Long, Charles H. 15. lpp.

³⁰ The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary.

<http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php?page=worddict&wdrst=0&wdqb=%E5%88%9B%E4%B8%96%E7%BA%AA> [skat. 02.04.15.]

³¹ The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary.

<http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php?page=worddict&wdrst=0&wdqb=%E5%88%9B%E4%B8%96%E7%A5%9E%E8%AF%9D> [skat. 02.04.15.]

³² Leeming David Adams. The World of Myth. 13. lpp.

³³ Leeming, David A. Creation Myths of the World. xx lpp.

K raksta Deivids dams L mings³⁴ (David Adams Leeming): *ŠTas ir viens no nozīmīgākajiem stāstiem, kas mums jāstāsta...* Katrai kulturai pieder savi mīti, uzskati par pasaules izcelšanos, kas bāzti uz konkrētās kultūras, kurai pieder –isms, pieredzi un vērtībām, tādā veidā D.A. L mings ir arī minjis, ka – daļa mūsu var skatīties ar šķūlru sapāo pa mīenu.^{35;36}

Salīdzinot dažādu kultūru veidotus pasaules izcelšanās mītus savstarpēji, var atrast vienojošus vai daļēji vienotus modeļus un motīvus, kas vijas cauri tiem, neatkarīgi no mata izcelsmes vietas. Pils Longs raksta, ka pasaules izcelšanās mīti ir cilvēka kosmiskā orientācijas izpausme, jo tādā atspoguļojumā cilvēka atrašanās vieta un laiks, dabiskās iedzīvnieku un augu pasauli, spriedumus par citiem cilvēkiem un debesu pasauli, attiecības starp citām dimensijām, kā arī spēku, kas nodrošina viņa eksistenci – pasauli.³⁷ D.A. L mings uzskata, ka – diemststiem raksturīgs, ka tajos cilvēki ir sevi nostādījuši laika un vietas centrā. Visi kosmiskie mīti atbild uz cilvēka jautājumiem par visumu un savu izcelsmi. Tie norāda cilvēka un cilvēces vietu un nozīmi pasaulē un visumā, piešķir dzīvīgu.^{38;39} Pils Mirā Eliades⁴⁰ (Mirecea Eliade) domā, kosmiskā mitoloģijā mīta notiekošās darbības laiks ir ārpus laika laiks, pat varētu teikt, ka tā ir mīfabā. Ar to saprotot nevis neierobeflota garuma lineāru laiku, bet gan laiku, mīfāgu viena laika esamību un neierobeflotu laiku dzīvību.⁴¹

Pasaules izcelšanās mītā mīris ir parādīt saistību cilvēka dzīvībai ar kaudēti dievi– ucciloni.⁴² Izcelšanās stāsti ir sakramentāli. Katrā mītā ir labi saskatāmas tādā tās kultūras iezīmes, patiesības un vērtības. Tos labi raksturo reliģiozā stāstnieka Mirā Eliade teiktais, ka tie ir dažādu kultūru svētās vēstures stāstjumi. Pasaules izcelšanās mīti apraksta pasaules konceptus, mīti par plūdiem paūlātārošā upurēšanas (*cleansing sacrifice* ang. v.) idejas, bet mīti, kas vēstā par pasaules bojāeju un pācņvēs dzīvī, cildina cilvēka apziāas nemirstību.^{43;44}

---

³⁴ Deivids dams L mings (David Adams Leeming) (1937) ir bijušais angļu valodas un pasaules literatūras profesors, pasniedzējs Konektikas universitātē, Storrs. Vairāku grāmatu autors, tālā skaitā par pasaules izcelšanās mītiem.

³⁵ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 2. lpp.

³⁶ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. xix un xx lpp.

³⁷ Long, Charles H. 18. un 19. lpp.

³⁸ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. xix un xx lpp.

³⁹ Leeming David Adams. *The World of Myth*. 13. - 16. lpp.

⁴⁰ Mirā Eliade⁴⁰ (Mirecea Eliade) (1907 - 1986) bija rumāņu reliģiozā stāstnieks, fantāzijas grāmatu autors, filozofs un profesors Pārisā universitātē. Viņā bija vadošais reliģiozā pieredzes interpretātors, kurā nodibināja paradigmas un teorijas, kas līdz pat mūsdienām pastāvē un ir aktuālas reliģijas studijās.

⁴¹ Mackey, James P. 31. lpp.

⁴² Brockelman, Paul. 31. un 32. lpp.

⁴³ Leeming David Adams. *The World of Myth*. 13. - 16. lpp.

⁴⁴ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. xix un xx lpp.

TMda tipa m tos, reli isk s trad cijas izpaufi savu sapratni par pasaules noz mi un cilv ku rad -anu. M tos tiek rad ts sv ts kosmoss, kas atspogu o dzi ku, sv tu realit ti.⁴⁵

TMda veida m tiem piem t psiholo iska noz me. To D. . L mings un rls Longs pamato ar pasaules izcel-an s m tu sal dzin jumu ar psihoanal zi, kad pacienta, kur-ir sevis mekl jumos un cen-as atg t iek-jo l dzsvaru, rst -anu s k ar vi a v stures izskat -anu ó dzim-anas apst k iem, vec ki un audzin -ana, s kotn j rst -ana.^{46;47} TMda veida m tos tiek ietvertas metaforas par apzi as pamodin -anu no nezi as⁴⁸, piem ram, visuma ra-an s no haosa, no nek . Pie- irot cilv kiem apzi u, tiem tiek pie- irta ar j ga. Pasaules izcel-an s m ti izskaidro cilv ces ra-an s iemeslu un avotu, un t p c tie gadsimtiem ilgi tiek izmantoti l dz gi k psihoanal ze, lai indiv ds vai k da grupa atg tu iek-jo l dzsvaru. M tu st st -anas un klaus -an s darb ba ritu los, festiv los un citos kult ras svin -anas pas kumos ir dom ta tam, lai cilv kiem rastos iek- js p rdz vojums, lai m ksl gi inscen tu v lreiz pasaules rad -anu un lai cilv ks no jauna ieg st piln bu, l dzsvaru.^{49;50}

Pasaules izcel-an s m tos ir atrodamas neskait mas metaforas un simboli, kas saist ti ar re l s dz ves piedz votiem notikumiem un elementiem ó t vi, m tes, seksualit te, dzim-ana un n ve, cilv ku tikumi un netikumi.⁵¹ Par dzemd bu metaforu liecina biefl sievi- o simbolu un mot vu lieto-ana m tos, kas rada pasauli un dz v bu, piem ram, prim rie de i vai prim r ola.⁵² Pasaules izcel-an s m ti izmanto simbolus, lai atspogu otu cilv ku dz ves un sabiedr bas b tisk kos notikumus un lietas, un lai tos iesaist tu m tos aprakst taj pirmatn j s izcel-an s akt .⁵³

Rad -anas m ti nav hipot zes, bet ir m su dz vju interpret ta sapratne pla- k gaism , kas pam ca m s dz vot noz m gu dz vi. TMjos st stos tiek mekl ta paties ba uz eksistenci liem jaut jumiem.⁵⁴

Pasaules izcel-an s m tus var saukt par visnoz m g kajiem st stiem, k di past v, jo tie kalpo k modelis cilv ku veidotajai dz vei un darb b m. P c - piem ra cilv ki rada imeni, m jas un m jas dz vi, pat m kslu, un izn cina to, kas tiem nepat k. It visu lietu s kums tiek modul ts p c attiec g s kult ras vai sabiedr bas kosmolo isk m ta parauga.^{55;56} To var

---

⁴⁵ Brockelman, Paul. 32. lpp.

⁴⁶ Long, Charles H. 23. un 24. lpp.

⁴⁷ Leeming, David A. Creation Myths of the World. xix lpp.

⁴⁸ Ang. val. unconscious ó -is terminis ir ticis lietos k pretstats apzi ai

⁴⁹ Long, Charles H. 23. un 24. lpp.

⁵⁰ Leeming, David A. Creation Myths of the World. xix lpp.

⁵¹ Leeming, David A. Creation Myths of the World. xix lpp.

⁵² Leeming David Adams. The World of Myth. 15. lpp.

⁵³ Long, Charles H. 18. lpp.

⁵⁴ Brockelman, Paul. 37. lpp.

⁵⁵ Leeming, David A. Creation Myths of the World. xx lpp.

⁵⁶ Long, Charles H. 30. lpp.

skaidrot ar to, ka kultūras patnabas ietekmētājus, ar pasaules izcelšanās mētājus. Apstākļi, kas atrodas konkrētā kultūrā, un –s kultūras dominājošās aktivitātes iespaidotās uztveri un vērtības. Tāpēc, piemēram, agrīkultūralm sabiedrībām ir raksturīgs tēls mītē, zemes dieviete, radītāja, bet patriarhālām, kareivīgām – tēvs dievs pasaules radītājs. Abos gadījumos pasaule tiek radīta at–irgi.⁵⁷ Kultūras un civilizācijas visu lietu sākums tiek modulēts pēc attiecīgās kultūras kosmoloģiskā parauga.

Charles Longs uzskata, ka pasaules izcelšanās mētāsi ir jāsaprot kā radīšana –pret kaut ko, kur parasti ņem kaut kas no vecās pasaules, kas apzīmēta kā haoss, tukšums u.c., lai dotu vietu jaunajai kārtībai un pasaulei. ^{TM} Vecās kārtības iznīcināšanu var uztvert kā radošpārmaiņu, kas darbu pret veco kārtību.⁵⁸

Pasaules izcelšanās mētāsi absolūta harmonija ir reti sasniedzama, jo jaunizveidotajam veidojumam ir iespējams tikt iznīcinātam no citas struktūras, kā arī pastāv vecās kārtības atgriešanās drauds.⁵⁹ Runājot par pasaules izcelšanās mētāsi, kuri vēstī par cilvēces šelāta laikmeta –kriānu, D. A. Leeming uzskata, ka tas ir saistīts ar radītās pasaules iedabū. Dzīvotāji jau pēc savas definīcijas ietver sevī arī nāvi, jo būtībā dzīvotājiem reiz nāz mē ar būtību, kas vēdpretī nāvē. Cilvēces šelāta laikmeta –kriāna pasaules radīšanas mētāsi, iespējams, simbolizē radītāsi matērijas brīvību no perfekuma un augstākiem spēkiem.⁶⁰

2.2. Pasaules izcelšanās mētāsi

Kā jau katrā zinātnē, arī mitoloģijā ir izstrādātas teorijas kā un kādā veidā ir iespējams iedalīt mētāsi pēc at–irģim un kopģim iezīmēm vairākās kategorijās. Kā jau darba pirmajā nodā autore rakstīja, vērdā šmitoloģijā pirmnozīmē liecina par to, ka viens no pamāmiem kā mētāsi var iedalīt ir pēc piederības kādai tautai. Salīdzinot vairākus kultūramētāsi, var saskatīt kopģipā–bas un modeļus, kas sastopami tajos. Attiecīgi pēc pātnieku izvēlētājiem kritērijiem, pastāv arī citi klasifikācijas veidi, piemēram, pēc izcelšanās reģiona, izcelšanās laika perioda, pēc apskatājamā mētāsi, pēc piederības kādai reliģijai u.c. Analizējot tos, var veidot dažādu mētāsi iedalģjumu no dažādiem skatu punktiem. Autore darba pamatā ir vienas tautas mitoloģija – grieķu mitoloģija, bet izvēlētā apskatāmajā mētāsi ir pasaules izcelšanās, kas pieder pie škosmiskās mitoloģijas klasifikācijas tipa.

D. A. Leeming savģrģmatģšmētāsi pasaule (angģv. the World of Myth) ir izveidoģis un izmantotoģmētāsi dalģjumu, kurģ pātnieks tos iedala pēc mitoloģisko stģstģ apskatājamģmētāsi.

⁵⁷ Leeming, David A. Creation Myths of the World. xix un xx lpp

⁵⁸ Long, Charles H. 30. lpp.

⁵⁹ Long, Charles H. 30. un 31. lpp.

⁶⁰ Leeming David Adams. The World of Myth. 16.lpp.

Vi –tos ir dalis jīs ētr s da s ar vair k m apak–sada m. T pirm ir škosmiskie m tiö, kas apskata eksistences jaut jumus. Otr da u var tu saukt par šdievu m tiemö vai šreli iskiem m tiemö (ang.v. theistic), kas sev ietver kult ras hierarhijas. Tre– da a ó švaro u m tiö, ir sada a, kur apskata m tiskus st stus par indiv diem. Visbeidzot, ceturt da a saucas švietu un objektu m tiö, kas k jau pats nosaukums izsaka, run par m tisk m viet m un objektiem.⁶¹

Zin tnieku domas ar dal s jaut jum , k prec z k un saprotam k iedal t pasaules izcel–an s m tus.

Antropologi k galveno krit riju rad –nans m tu iedal jumam izvirza kult r domin jo–os mot vus un dala pasaules izcel–an s m tus tr s kategorij s ó rad –ana no nek jeb tuk–uma, zemes dal –an s un par d –an s no zemes (*emergence* ang.v.) m ti.⁶²

Psiholo ij m tus uztver k univers lu psiholo isku realit –u p rdomas, t d Marija Lu ze fon Franca⁶³ (Marie Louise von Franz) (1915 - 1998), skatoties no psiholo ijas skatu punkta, pasaules izcel–an s m tus iedala etros tipos, kas visi paufi psiholo iskus st vok us. Tie ir ó rad –ana k pamo–an s, kas ved uz apzi as ieg –anu, rad –ana k nejau–a darb ba, rad –ana k kust ba no apak–as uz aug–u un dv u rad t ju mot vs.^{64:65}

Ar reli ija pied v savu atbildi jaut jumam par pasaules izcel–an s m tu analiz –anu un klasific –anu. Izcilais reli iju p tnieks Mir a Eliade, run jot par pasaules izcel–an s m tiem, saprot tos k realit tes simboliskus aprakstus, kur visas rad –anas darb bas ir šparadigmu mode iö ó p rdomas par m flgi atk rtoto atgrie–anos uz sevis un pasaules identific jo–o centru vai absol tu realit ti. P c – da krit rija ar ir iesp jams klasific t m tus.⁶⁶

Bet rlzs Longs sav 1963. gad izdotaj gr mat šAlfa: Pasaules izcel–an s m tiö (šAlpha: The Myths of Creationö) ir apvienojis visus –os skatu punktus - antropolo isko, psiholo isko un reli isko ó un ir izstr d jis skaidru un autoritat vu pasaules izcel–an s m tu iedal jumu.

rlzs Longs pasaules izcel–an s m tus iedala piecos pamattipos:

- pasaules rad –ana no nek jeb tuk–uma (*ex nihilo* lat. v.);
- pasaules rad –ana no jau iepriek– eksist jo–a, nediferenc jama vai haotiska st vok a, ko reprezent primit vi elementi vai objekti, piem ram, kosmisk ola (*Chaos* lat. v.);
- pasaules rad –ana, par doties no zemes (*emergence* ang. v.);

⁶¹ Leeming David Adams. The World of Myth. 8. lpp.

⁶² Leeming, David A. Creation Myths of the World 1.lpp.

⁶³ Marija Lu ze fon Franca⁶³ (Marie Louise von Franz) (1915 - 1998) bija Tveices izcelsmes psiholo e, K r a Gustava Junga anal tisk s psiholo ijas piekrit ja un p tniece. Atzin bu ieguvusi par pasaku un al mijas manuskriptu psiholo iskaj m interpret cij m.

⁶⁴ McCormick, Charlie T., Kennedy White Kim. 324. lpp.

⁶⁵ Leeming, David A. Creation Myths of the World 1.lpp.

⁶⁶ Eliade, Mircea. 45. lpp.

- pasaules rad –ana no pasaules vec ku savien bas, – ir–anas, dal –anas vai upur –anas (*World Parents* ang. v.);
- pasaules rad –ana no nir–anas pirmatn jos de os (*earth-diver* ang. v.).^{67;68;69}

Realit t past v pasaules izcel–an s m tu iedal juma pamattipu vair kas vari cijas un kombin cijas, un tie atspogu o dafl das visbiefl k rad –anas m tos sastopam s t mas un mot vus, piem ram, cilv ces r d –ana. Biefl i – da veida m ti, neatkar gi no pamattipa, sev v l ietver neizdevu–os rad –anas, cilv ces kri–anas, pl du un otrreiz jas rad –anas st stus.⁷⁰ Tas var tu b t uzskat ms k m nss rlza Longa izveidotajai pasaules izcel–an s m tu klasifik cijai, bet p c analiz tajiem avotiem esmu noskaidrojusi, ka citi autoritat vi mitolo ijas p tnieki balst s uz –o dal jumu, kas liecina, ka lab ks iedal jums par –o l dz –im nav izveidots, t d –ai darb autore apskat s tie–i –o klasifik cijas modeli.

T l k stud jot un sal dzinot k dus no rlza Longa izveidot s pasaules rad –anas m tu klasifik cijas pamattipu m tiem savstarp ji, piem ram, rad –ana no nek jeb tuk–uma (*ex nihilo* lat. v.), ieg st univers lu – da tipa m tu, ko D. A. L mings d v par *šur mītuö*⁷¹. Visiem m tu tipiēm past v savs *šur mītsö*.^{TM}ds univers ls m ts past v rpus kult ras robefl m un ir m ksl gi rad ts ó b v ts, sal dzinot daudzū kult ru m tus -, lai var tu pilnv rt g k analiz t un stud t pasaules izcel–an s m tu kopum vai konkr ta tipa rad –anas m tu noz mi un vietu mitolo ij un kult r .⁷²

^{TM}aj darb tiks s k k apskat ta rlza Longa izstr d tais pasaules izcel–an s mitolo ijas klasifik cijas veids.

2.2.1. Pasaules rad –ana no nek jeb tuk–uma tips

Pasaules rad –ana no nek jeb tuk–uma (*ex nihilo* lat. .v.) tipa m tos noz m g k at– ir ba no citiem m tu tipiēm ir visvarena augst k diev ba, kas viena eksist tuk–um un apzin ti rada pasauli. ^{TM}da tipa m ti p rsvar ir sastopami kult r s, kur sabiedr ba tic vienam dievam - monoteiskai reli ijai. Piem ram, kristiet b tic vienam visvarenam dievam, kur– viens rada pasauli. Pasaules rad –ana no nek jeb tuk–uma ir pasaul izplat t kais m tu tips no rlza Longa klasifik cij min tajiem pieciem tipiēm.^{73;74}

⁶⁷ Long, Charles H. xv ó xvii lpp.

⁶⁸ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 1.lpp.

⁶⁹ McCormick, Charlie T., Kennedy White Kim. 325. lpp

⁷⁰ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 1. un 2. lpp.

⁷¹ *ōAn ur mythö* ang. v., kas noz m konkr t m ta tipa unvers lo m tu.

⁷² Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 2. lpp.

⁷³ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 2. lpp.

⁷⁴ Long, Charles H. 148. ó 149., 153., 155. ó 156., 158. lpp.

Augstākā dievība piemīt tādās spējās, kas bez viena nevienam citam nepiemīt. Viņam ar to ar nav jādalās ar kādu citu dievību vai realitātes veidojumu. Viņam piemīt spēks, jo viņš – gudrs un zina visas iespējamās formas, kā arī viņam piemīt viss nepieciešamais, lai radītu.⁷⁵ Tāda tipa mītā aprakstīta ideja par vienu visvarenu radītāju, kuram būtu veidojusies no dabas parādību, ko saista ar debesīm, personifikācijas. To pamato ar faktu, ka pasaules radīšana no nekā jebtūkuma mītā aprakstīta augstākā dievība parasti piemīt saules spēks, vītras pārbaš vai citas laika apstākļu parādību piemērošana.⁷⁶

Salīdzinot vairākus pasaules izcelšanās no nekā jebtūkuma tipa mītus savstarpīgi un izveidojot *ur* mītus, var secināt, ka visa universāla darbība sākas ar iepazīšanos ar augstāko dievību, neaktīvajā, kātrajā formā, kādā tas atspoguļojas, lai radītu pasauli. Tāda tipa mītā radītājs ir viens bez pāri vai partnera. Piemēram, Vinnebeigo (angliski. Winnebago) kultūras radītājs Zemes Radītājs mītā sākumā nāca pie apziņas un saprata, ka ir viens.⁷⁷ D. A. Lmings –o radītāja nāku pie apziņas šķērsošanas pierādīšana aktīvajā, skaidro kā simbolu cilvēka apziņas atmodināšanai, lai, līdzīgi kā augstākā dievība, radītu. Cilvēkiem piemīt nepieciešamība radīt. Tas atbilst mūsdienu dzīvniekiem. Cilvēki imitē realitāti, imitē radītāja veidoto pasauli, imitē augstāko dievību pārā. Ja var ticēt, ka pasaules radītājam bija plāns, tad cilvēka radītais pilda –o plānu.^{78;79}

Pasaules izcelšanās mītā no nekā jebtūkuma tikai augstākā dievība piemīt radīšanas potenciāls, un radīšanas materiāls eksistē vienīgi viņā. Mītā ir aprakstīti daudzi varianti un veidi kā radītājs var veidot pasauli. Viņš var radīt to no savas miesas ar siekalu vai no ēnītiņiem ar spermām, vai no anālās atveres ar fekālijām. Ir stāsti, kur visums tiek radīts ar vējānām palīdzību vai noberflot admirālo –du utt.⁸⁰

Visiem iepriekšminētiem pasaules radīšanas veidiem ir nepieciešams izejmateriāls no radītāja, kas parasti ir ermenisks veidojums, bet pastāv arī mīti, kur tiek izmantotas augstākās dievības garīgās rezerves. Tāda tipa mītā radītājs var radīt pasauli izmantojot prātu un izsakot savu domu ar vārda palīdzību. Piemēram, jūdaism Dievs teica šādi top gaisma, un radīs gaisma.⁸¹

Interesanti, ka cilvēks –da tipa mītā nav domājis par to, kas būtu pirms augstākās dievības. Pasaules radītājs ir vienmēr pastāvējis. Viņš ir pārietīkams, un viņu neietekmē laiks vai pirms viņa radītais. Pasaules izcelšanās no nekā jebtūkuma mītā, kur

---

⁷⁵ Long, Charles H. 149. lpp.

⁷⁶ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 2. lpp.

⁷⁷ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 2. un 3. lpp.

⁷⁸ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 8. lpp.

⁷⁹ Long, Charles H. 148. - 149., 153., 155., 157. ó 158. lpp.

⁸⁰ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 3. un 4. lpp.

⁸¹ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 4. lpp.

tikai augst kajai diev bai piem t potenci ls, ko rad t, un kur pasaule tiek rad ta ar nodomu, iesp jams apmierina cilv ku dz –anos p c savas dz ves noz m guma. Fakts, ka rad t js ir viens tuk–um , liecina, ka pasaules rad –anas avots nav pak auts cilv kam zin majam dz ves ciklam ó dzim–ana, dz ve un n ve. Tie–i –is iemesls pie– ir visam, ko augst k diev ba ir rad jusi, m flbu, un iesp jams vedina dom t par m flgu dz vi.^{82,83}

P c visuma izveides n kamais posms pasaules izcel–an s m tos no nek jeb tuk–uma st sta par cilv ku rad –anu. Rad t js ir izveidojis pasauli, bet tai kaut kas pietr kst, tad augst k diev ba iz– iras par dz v bas rad –anu. Cilv ces izveidei tiek pied v ti at– ir gi mot vi, un –is process m tos noris dafl dos veidos. Piem ram, J du sv tajos rakstos Tor tiek min ts, ka Dievs rad jis cilv kus p c savas l dz bas un uztic ja tiem p rvald t vi a izveidoto pasauli, bet Zieme amerikass Kr ka cilts indi u m tos dz vnieki tika rad ti, lai izbaud tu jaunizveidoto pasauli, un cilv kus rad ja tikai t p c, lai dz vnieku dz vei b tu m r is ó apm c t cilv kus un pal dz t tiem izdz vot. Past v ar m ti, kur cilv ks ir radies dievu incesta rezult t .⁸⁴

Pasaules izcel–an s no nek jeb tuk–uma m tos ir biefl sastopams mot vs, kur augst k s diev bas jauni rad taj – ietami perfektaj pasaul kaut k iek st aunums, un rad t js nekad nesp j uzveikt to. M flg c a starp aunumu un labo izpaufas ar cilv ku pasaul . Biefl pasaules rad –anas no nek jeb tuk–uma m tos ir sastopami mot vi, kur aunums pavedina un samait cilv ku. Piem ram, Vecaj der b ir aprakst ts k aunums pie emdams skas formu iek uva denes d rz , kur pavedina Ievu gr kot.⁸⁵

Visos – tipa m tos pasaules rad t ja reakcija pret aunumu ir oti l dz ga. Pasaules izcel–an s no nek jeb tuk–uma m tos visumam j b t ir perfektam. Ja rad tajai pasaulei piem t k ds defekts, tad t ir j izn cina, lai to rad tu no jauna ó perfektu pasauli. P rsvar vi – pasaulei uzs ta k du zemes katastrofu, piem ram, pl dus, lai att r tu to no aunuma. Parasti augst k diev ba ar izv las vismaz divus cilv kus, lai tie turpin tu cilv ci. P c katastrofas pasaule ir gl bta no aunuma un cilv cei ir dota otra iesp ja.⁸⁶ Piem ram, kristiet b Vecaj Der b ir st sts par Noa –irstu. Dievs pasaulei uzs t ja gr ku pl dus, un lika Noa ar imeni uzb v t –irstu, kur izgl btos no katras sugas pa diviem dz vniekiem un Noa imene, lai .p c gr ku pl diem, tie turpin tu dz vot jaun pasaul . Bet reiz m pasaules izcel–an s no nek jeb tuk–uma m tos augst k diev ba vienk r–i izn cina cilv ci un izveido jaunus cilv kus.^{87,88}

⁸² Leeming, David A. Creation Myths of the World. 3., 7. - 8. lpp.

⁸³ Long, Charles H. 149., 155. un 156. lpp.

⁸⁴ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 5. un 9. lpp.

⁸⁵ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 5. un 6. lpp.

⁸⁶ D Leeming, David A. Creation Myths of the World 6. lpp.

⁸⁷ Long, Charles H. 156. un 157. lpp.

⁸⁸ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 7. lpp.

2.2.2. Pasaules rad –ana, par doties no zemes, tips

Parasti visi pasaules izcelšanās mītiski stāsta par pasaules un visuma izveidi, kur cilvēku rad –ana ir tikai viens posms lielākā procesā. Bet pasaules rad –anas par doties no zemes (*emergence* ang. v.) mītiski, taisni otrādi, koncentrējas tikai un vienīgi uz cilvēku rad –anu un stadijām, kas tie parādās no zemes pasaulē.⁸⁹

TMda tipa mītiski parasti ir sastopami ziemeļrietumu Indijas pierobežā, Amerikas ziemeļos iezemiešu kultūrās, kā arī rietumāmerikas dienvidrietumu reģionos. Indijā tautām, kuras stāsta –da tipa mītiskās, nereti vietās, kur senātnē ir notikušas sociālās aktivitātes un reliģiozi rituāli, var *kivas*⁹⁰ grādi ieraudzīt nelielu caurumiņu *sipapu*⁹¹, kas simbolizē atvēršanos, pa kuru parādās cilvēki, kas izkūva no pazemes, no Mātes Zemes. Tāpēc ar –das ciltis uzskata savu ciemu par vietu, tieši no kuras nāca pasaulē cilvēki.^{92;93}

Salīdzinot vairāku kultūru pasaules izcelšanās, par doties no zemes, mītiskās un analizējot šur *mītuö*, var secināt, ka pirmā stadijā cilvēku rad –anai notiek pazemes tums, kur tos audzina kā dabīgus vai dievietes, kas ir sievietes –dzimtes. Citi mītiskie raksturo mītiskā dienvidrietumu modeli, kur tauta izcēlās no zemes kādā citā vietā, bet devās uz rietumiem kādas sievietes –dzimtas bēnēs pavāb.⁹⁴

Neatkarīgi no izcelsmes vietas veida, būtībā, kas tur sāk savu ceļu, priekš – ir vairākas smagas stadijas, lai tuvotos gaismai un beidzot kā cilvēki nokātu pasaulē.⁹⁵ TMš stadijas, caur kurām jāveic cilvēkiem ceļš, lai nokātu virszemē, var saprast kā eksperimentālas pasaules. Pazeme, kas ir pilna daļiņu dzīvnieku un krāsu, parāda zemes spējas, bet parādā pasaule to atspoguļo kā labvēlīgo realitāti.⁹⁶ Piemēram, Hopi (*Hopi* ang. v.) kultūras mītiskos pirmcilvēkiem (*pre-people* ang.v.), Zirnekļa Sievietes (*Spider Woman* ang. v.) pavāb, vajadzēja iziet cauri trim pasaulēm, lai morāli un fiziski sagatavoti, caur –auru spraugu ieietu ceturtajā, beidzamajā pasaulē. Bet Arikaras (*Arikara* ang.v.) pirmcilvēkiem nācās pa –iem izrakt ceļu uz pasauli.⁹⁷ Rlzs Longs savā 1963. gadā izdotajā darbā šAlfa: Rad –anas mītios (*šAlpha: The Myths of Creationö* ang.v.) raksta: „*Cilvēka un viņa pasaules dzimšana ir aprakstīta kā metamorfoze, kurā tas [cilvēks] progresē no ne cilvēka dzīvības formas*

⁸⁹ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 21. lpp.

⁹⁰ Kivas ó ir istaba, kuru Paebļu kultūras tautas izmanto reliģiskiem rituāliem un spirītuāliem ceremonijām. Tās ir ar kvadrātu malu sienām un atrodas zem zemes.

⁹¹ Sipapu ó ir Hopi valodas vārds, kas apzīmē mazo caurumu vai ierobojumu *kivas* grādi. Tas simbolizē portālu caur kuru pirmie cilvēki senā ienāca mūsdienu pasaulē.

⁹² Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 21. lpp.

⁹³ Long, Charles H. 35. lpp.

⁹⁴ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 22. lpp.

⁹⁵ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 22. lpp.

⁹⁶ Long, Charles H. 42. lpp.

⁹⁷ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 22. lpp.

[„nonhuman form of life” ang.v.] caur vairākām pasaulēm līdz kļūst par cilvēku [burt. cilvēcīgu būtņi] cilvēku pasaulē.”⁹⁸

Pēc cilvēku izkāršanas pa caurumu zemes virsma, nākamā stadija – daudziem to ir gaismas ieraudzīšana. Cilvēki pasaulē tiek sveikti ar gaismu un siltumu. Mitoloģijas pārtieki bieži sauli pasaules radīšanai, par doties no zemes, mēģina attēlot kā debesu dievu, radītāju. Viņi tiek raksturoti kā Mēness Zemes virsma, kur to silda un apaugo. Savukārt, gaismas tiek uzskatīta par pasaules kārtošanas un zināšanu simbolu, un, lai pieņemtu, cilvēkiem ir jāmaina, jāizkārsto no Mēness pasargājošās tumsas. Piemēram, Zuni (*Zuni* ang. v.) kultūras pasaules radīšanas par doties no zemes mēģina attēlot, ka Zuni cilvēkiem sāpīgi asaroja acis no saules spoguļotās gaismas, līdz viņi bija spiesti atpazīt Tēvu sauli.⁹⁹

Interesanti, ka pastāv arī mīti, kur tiek likts uzsvārs uz krāsu un gaismu, piemēram, Navaho (*Navaho* ang. v.) kultūras mēģina pastveidot stāstus. Raksturojot – dusmīgu, ārližu Longs raksta, ka mēģina atainot pasaules un dzīvības būtības, kas caur to iziet, lai kļūtu par cilvēku un nevis cilvēku pasauli, var raksturot arī krāsu palīdzību. Krāsas kalpo kā norādes, no melnas tumsas pirmajā pasaulē, mainoties uz gaišu – ku krāsu nākamajās, līdz gaismai pārdi. Kustība no zemākās pasaules līdz pārdi nav traucēta, bet gan lēni progresējoša, jo no pirmstumsas pasaules ir jāiziet vēl daudzām pasaulēm cauri, lai nevis pārdi ar gaismu pilnā pasaulē un dzīvības būtība kļūtu par cilvēku. Dažos mēģina – daudziem virzība pazemdzimītajām būtībām izraisa galvas reibumus. Zemākās pasaules ir nepilnīgas ar vienu krāsu un norādi. Tajā radošajā aktā pastveidzināma harmonija, jo visu pasauli specifiskās krāsas beidzamajā pasaulē apvieno gaismas, kas ar simbolizāciju – anas, iegūto apgaismo pārdi pasaulē.¹⁰⁰

D. A. Longs un ārližu Longs saskata pasaules radīšanu, par doties no zemes, tipam to reālu cilvēku dzimšanas procesu. Par to liecina vairākas līdības. Pirmkārt, mēģina ir aprakstītas vairākas stadijas, cilvēkiem esot pazemē, kur tie Mēness Zemes vai kādas citas dievības būtības uzraudzībā pilnveidojas, lai varētu pilnveidotgi dzīvot pasaulē. Tajā procesu var salīdzināt ar embrija augšanu mēģina miesā, un mēģina rēķina par to. Otrkārt, dieva Tēva loma – tajā procesā ir maznozīmīga, jo viņi – par dārk saule vienģi pāc tam, kad dzimšanas process ir noslēdzies.^{101;102} Tādro – i var teikt, ka – daudziem mīti ir metafora dzemdībām.

Visticamāk pasaules izcelšanās, par doties no zemes, tipam to ir oti senī, jo senātnes kultūram būtīloģiskā meklēt izskaidrojumu savai radīšanai sev tuvos, pazīstamos procesos, piemēram, kāzdzētju vairošanās. Citi mīti tipi, piemēram, pasaules radīšana no nekā jeb

⁹⁸ Long, Charles H. 38. lpp.

⁹⁹ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 23. lpp.

¹⁰⁰ Long, Charles H. 39. un 40. lpp.

¹⁰¹ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 23. lpp.

¹⁰² Long, Charles H. 39. un 43. lpp.

tuk-uma prasa daudz abstrakt ku dom –anu, kas diez vai senatnes kult r m tai laik jau bija att st ta. Ar paleol ta jeb sen akmens laikmeta¹⁰³ (aptuveni 2,4 milj.g.p.m. . ó 8. g.t.p.m. .) m kslas darbi, piem ram, sievietes ó m tes fig ra jeb paleol tisk Ven ra, akcent ja sievi– go seksualit ti un rad –anas sp ku ó fig r s izc la kr tis, gurnus un enit lijas.^{104;105}

Run jot par simboliem, kas atainoti – da tipa m tos, tie ir saist ti ar augst k m tos min to metaforu dzemd b m. Tum– , slapj pazeme, kur radusies dz v ba, simboliz dzemdi. Zeme ir sieviete, sieva un m te, no kuras dzimst dz v ba, kura g d par to un kur p c n ves visas dz v bas formas atgrieftas, bet saule ir v rietis, v rs un t vs, kas apaug o m ti ar gaismu un siltumu. Cilv ku izlau–an s no pazemes gaism simboliz pa–u dzemd bu procesu. Raugoties no psiholo isk aspekta, tas atspogu o tiek–anos p c apzi as un sapratnes. Zemes M tei vai k dai citai dievi– ai b tnei vadot dz v s b tnes no pazemes uz gaismu pasaul , cilv ki ieg st sp ju redz t un apjaust.^{106;107}

Kult ras, kur m pieder – da tipa m ti, ar to pal dz bu cildina sevis rad –anu un rad –anas procesu k t du dafl dos ritu los un ceremonij s. Ar to pal dz bu, l dz gi k psihoterapij , slimam cilv kam vai cilv ku grupai apzinoties savu s kotni ir iesp ja tapt dziedin tam.^{108;109}

2.2.3. Pasaules rad –ana no haosa tips

Pasaules izcel–an s m tu tipa, kur pasaule rodas no haosa (*Chaos* ang. v.), galven s at– ir bas no citiem m tu tipiem it tas, ka rad t js apzin tai kosmosa (pasaules k rt bas) izveidei izmanto rad –anas materi lu, kas ir past v jis k d form jau pirms rad t ja, t.i., m fl gi, un nevis n cis no pa–a rad t ja.^{110;111}

Tie–i rad t js jau past vo–ajam pirmmateri lam dod jaunu veidolu, lai izveidotu pasauli. TMda veida materi ls ir m fl gs, tas vienm r ir eksist jis no laika gala. Pirmmateri ls var b t ir veidots no tumsas un dens apvienojuma, kas nav organiz ts un kam nepiem t konkr ta forma. Reiz m tas m tos tiek konkr ti nosaukts k šhaossö, reiz m to prec z k apraksta k m la gabalu vai citu augsnes veidu, k ar k škosmisko oluö (*cosmic egg* ang. v.).^{112;113} D. A.

¹⁰³ Paleol ts jeb senais akmens laikmets (aptuveni 2,4 milj.g.p.m. . ó 8. g.t.p.m. .) ir aizv stures periods, kad cilv ki s ka izmantot pirmos akmens darbar kus.

¹⁰⁴ Leeming, David A. *Creation Myths of the World* 23.lpp.

¹⁰⁵ Long, Charles H. 37. un 38. lpp.

¹⁰⁶ Leeming, David A. *Creation Myths of the World* 23. un 24. lpp.

¹⁰⁷ Long, Charles H. 37. lpp.

¹⁰⁸ Long, Charles H. 41. un 42. lpp.

¹⁰⁹ Leeming, David A. *Creation Myths of the World* 24.lpp.

¹¹⁰ Long, Charles H. 110. lpp.

¹¹¹ Leeming, David A. *Creation Myths of the World* 9. lpp.

¹¹² Leeming, David A. *Creation Myths of the World* 9. un 10.lpp.

¹¹³ Long, Charles H. 110. lpp.

L mings uzskata, ka – da vieda rad t js nav tik sp c gs un varens k pasaules rad –anas no nek jeb tuk–uma tipa aprakst tajos m tos. Vi – raksta: š*Radītājs var rasties no kosmiskās olas spēcīgs, bet kosmiskā ola eksistēja pirms tā, liecinot, ka pat radītājam ir māte – tumšie mātes ūdeņi no visuma dzemdes [universal womb ang. v.]*¹¹⁴ Tas noz m , ka rad t ja izcel–an s avotam ir j b t sp c g kam par to, t p c – da tipa m tos aprakst tais pasaules veidot js ir v j ks par pasaules rad –anas no nek m tu tipa rad t ja.

Parasti, – da tipa pasaules izcel–an s m ti s kas ar haosa eksist –anu jau iepriek–k d form . No t ir c lies rad t js, un vi – to apzin ti izmanto, lai veidotu pasauli. Piem ram, sen s Grie ijas m tos past v st sts par dievieti Eurinomi (*Eurynome* ang. v.), kas kaila rad s no dens un debess veidota haosa. Vi a, atdalot debesis no dens, izveidoja pasauli.^{115;116}

Daudzi pasaules izcel–an s no haosa tipa m ti visuma un cilv ka rad –an neizmanto haosu, bet gan augšni ózemes putekus, dub us vai m lu. Lai ar k du formu tas ie emtu, pirmatn jam haosam piem t sievi– gs rad –anas materi ls, no kura rodas rad t js un no k tas veido pasauli. Piem ram, Polin zie–u m tos par cilv ku rad –anu ir teikts, ka dievs T ne (*Tane* ang. v.) izveidoja pirmo sievieti no sarkaniem m liem. Cilv ki – da tipa m tos tika rad ti ne tikai k augst kmin taj m tu mot v , bet ar sav d k, piem ram, Ainu (*Ainu* vai *Aynu* ang. v.) kult ras m tos tie tika veidoti no zemes un koci iem.^{117;118}

Vispopul r k šhaosaö forma pasaules izcel–an s no haosa tipa m tos ir kosmisk ola. TMda tipa st stu vari cijas ir sastopamas vis pasaul . Reiz m kosmisk olu ir rad jis dens, citreiz atkal pats haoss ir piel dzin ts kosmiskajai olai. Piem ram, Baltijas tautu kult r s ir m ts, kur pasaule izce as no kosmisk s olas. Tai eksplod jot, olas dzeltenums k st par zemi, baltums par deni, bet aumalas par debes m un debesu erme iem. TMola simboliz potenci lu avotu visai dz v bai. T ir ide las savien bas un biseksualit tes simbols, jo sev ietver gan v ri– o, gan sievi– o un jo uzver divu dzimumu l dz spast v –anu vien organism , nevis to seksu lu savien bu. Kosmiskajai olai rakstur ga ir dualit te rad –anas proces , un tas par d s ar cilv k . Piem ram, Banks salas (*Banks island* ang. v.) mitolo ij šM te Akmensö (š*Mother Stoneö* ang. v.) izveidoja br us - labo rad t ju Kuat (*Quat* ang.v.) un slikto rad t ju Tangaro (*Tangaro* ang.v.), kas bija mu is un at– ir b no br a nesp ja rad t neko perfektu.^{119;120}

¹¹⁴ Leeming, David A. Creation Myths of the World 9. un 10.lpp.

¹¹⁵ Long, Charles H. 111. lpp.

¹¹⁶ Leeming, David A. Creation Myths of the World 10.lpp.

¹¹⁷ Long, Charles H. 113. un 119. lpp.

¹¹⁸ Leeming, David A. Creation Myths of the World 11. un 15. lpp.

¹¹⁹ Long, Charles H. 113. - 121. lpp.

¹²⁰ Leeming, David A. Creation Myths of the World 12. - 15. lpp.

Pasaules izcelšanās mītiem, kas pieder pie radīšanas no haosa tipa raksturogs ir konflikts starp tiekšanos pēc kārtības, kas tiek saistīta ar visu labo, un tiekšanās pēc haosa, kas simbolizē visu slikto. Piemēram, Senās Babilonijas kultūras mītos dievam Mardukam (*Marduk* ang. v.) jāsaka sieviete Tiamata (*Tismat* ang.v.), kas simbolizē haosu.¹²¹

Pasaules izcelšanās no haosa mītu tipam ir raksturīgi, ka dievu radītie cilvēki nav perfekti. Viņos tiek atspoguļots pasaules pastāvīgais haoss un dualitāte. Tāpēc dievi cilvēkus kļūda, piemēram, ar plūdiem, daļēdām valodām vai kļūdām. Par spīti šīm faktam pasaules izcelšanās no haosa mītu tipa tiek uzskatīta kā ieviešana pasaulē, jo no haosa rada kosmosu, tiek radīti labie dievi un varoņi, kas cīnās ar ļaunumu.^{122;123}

TMda tipa mītu var uztvert arī kā metaforu vēsturiskām pārmaiņām, kur vecās pasaules kārtības, kas ir kļuvusi nepiemērotas attiecīgajai kultūrai, no kurām nāk konkrēti mīti, vietnā kļūst jauna. Dabiski vienmēr pastāv konflikts starp kārtību un haosu. Psiholoģiski – mītu var skaidrot kā pirmsapziņas stāvokļa, kam piemīt potenciāls apziņai, pieredzei un apziņotā stāvokļa. Interesanti, ka āma ieviešanu, lai pārvarētu haosu negatīvo spēku ieviešanu. D. A. L. mītiņš – mīta motīvu salīdzinājums ar mītiem. Viņš – uzskata, ka, tāpat kā radītājs pasaulē, arī mītiņš ieviešanu kārtībā mītiņš darb, jo materiāli radīšanai eksistē jau iepriekš – un bez tiem viņš – nespēj radīt.¹²⁴

2.2.4. Pasaules radīšana no nīšanas pēc zemes tips

Daudzas pasaules mīti ir sastopams radīšana no nīšanas pirmatnējos deos pēc zemes (*Earth – Diver* ang. v.) mītu tips, bet patā nozīmē tam tiek piedēvēta Centrālā Ķīna, Indija un Ziemeļamerikas indiāņu kultūras. TMda tipa mīti uzsver zemes radīšanu kā pretstatu lielajam kosmosam. Tāpēc bieži radīšanas no nīšanas pēc zemes mītu tipa mītos sastopami dzīvnieki, pirmatnējie dievi un ļaunais spēks, kas pasaulē rada duļķi un balansu starp labo un ļauno. Dabiski – tāpēc mītiem sevī ietver arī sievieti, kura nokrīt no debesīm, piemēram, Sū valodā runājošo indiāņu kultūrā ir mīti ar – duļķi.¹²⁵

Visbiežāk – tāpēc mītiņš sāk ar pirmatnējiem dieviem, vienu vai diviem radītājiem, kas vēlāk izveido pasauli un dievi – mītiņš, kas parasti ir dzīvnieki un palīdzībai procesi. Parasti radītājs sēdē dzīvniekus misijās, kur tiem ir jānirst pirmatnējās dzīvības, lai uzņemtu augstāko pirmatnējo matēriju, no kurām tiks radīti visums. Nereti pirmajiem dzīvniekiem

¹²¹ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 13. lpp.

¹²² Long, Charles H. 121. lpp.

¹²³ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 13. un 14. lpp.

¹²⁴ Leeming, David A. *Creation Myths of the World* 14. un 15. lpp.

¹²⁵ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 24. lpp.

neveicas izpildīt misiju. Kad visbeidzot kāds dzvnieks ir veiksmīgi uznesis zemi augšup no primitīvajiem dievstāstiem, tad notiek radītājs rada pasauli. No dievstāstiem dubiem izaug kosmos. Piemērs – daudziem tam var būt Birhora (*Birhor* ang. v.) dievstāsts, kur radītājs sēdēja uz lotosa zieda un no turienes sūtīja dzvniekus meklēt dubus, lai no tiem radītu pasauli. Nevienam dzvniekam neizdevās izpildīt šo misiju līdz necilājam dievi izdevās noturēt mazliet dubu un iespējams tos radītājs plaukst. Vislielāk radītājs no materiāla radīja pasauli un cilvēkus.^{126; 127}

Centrālās zijas kultūras un to radniecīgās kultūras Eiropā kļūst iepriekšējās aprakstītajām radīšanas no nīrānās pāc zemes mītu modelim kļūst nāvēlīns vai otrs radītājs. Piemēram, Sibīrijas burjātu tautai (*Buriat* ang. v.) ir dievstāsts, kur, līdzīgi kā iepriekšējā modelī, radītājs Dievs pavēlēja nīrāc dubiem, no kuriem viņi radīja pasauli. Atīrbaģ modelī ir tāda, ka kļūst nāvēlīns spāks jeb velns *TM*kturs (*Shiktur* ang. v.), kas samaitāja pasauli un padarīja to par aunu. Kamēr radītājs devās uz debesīm, lai iegūtu divsešus priekšsevis radītajiem cilvēkiem, velns apmēnāja sargus, kas tos sargāja, un uzspēva tiem, iedveot tajā aunu. Tāpēc cilvēki līdz pat odienai pastvēlīdzs labais un aunais.¹²⁸

Zieme amerikāņu parasto radīšanas no nīrānās pāc zemes tipa pasaules izcelšanās mītu modeli papildina nevis velns, bet gan varonis, kas palīdz radīšanas procesam. Tiesa gan, starp abiem tiem dievstāstiem ir dievstāsts par varoni un velnu otru pastvēlīdzs. Varonis ājos mītos, tāpat kā velns, ir nerātns, izspēlējot jokus un veic reizēm amorālas darbības. Reizēm – daudziem mītos radītāji ir labais un aunais brāļi, kuri pasaules radīšanas kumcīnā parvaru. Zieme amerikāņu pamatiedzīvotāju algonķīnu valodā runājošās tautas radīšanu no nīrānās pāc zemes modeli parasti izmanto kā otrreizējus radīšanas stāstus, kad samaitātā pasaule ir tikusi iznīcināta ar plūdiem. Piemēram, Kainai indiāņu tautai, kurus ar dievstāstiem parāsinātie indiāņu dievstāsti, kur viņu kultūras varonis Napioa vadīja jauno pasaules veidošanu un sūtīja vairākus dzvniekus nīrāc dievstāstiem pāc zemes, līdz bruurupēcim izdevās izpildīt šo misiju un uznest dubus no dievstāstiem. Tad varonis Napioa izveidoja no dubiem bumbu, kas vislielāk izauga par pasauli.¹²⁹

Kad runājam par pasaules rašanās no nīrānās pāc zemes tipa mītiem, tad irokām uz valodā runājošo tautu kultūras pasaules izcelšanās mītiem tiek uzskatīti par vieniem no vissarefektīvajiem, jo tajos vistipiskākajam – daudziem mītiem modulim kļūst vēlīns tiek pievienoti citi motīvi dievstāstiem jaunavas nokrišana no debesīm un labais un aunais dievstāstiem, kuri cīnās parvaru. *TM*daudziem mītiem versijās labais un aunais dievstāstiem rada debesu sievieti un viņas meitu, kas pāc

¹²⁶ Long, Charles H. 188. lpp.

¹²⁷ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 24. lpp.

¹²⁸ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 25. lpp.

¹²⁹ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 26. lpp.

pasaules radān s no nirānas paka zemei modu a t l k rad s pasauli. Labais dv nis rada lab s lietas, kas pal dz s cilv cei un pasaulei, sliktais r kojas pret ji un rada aunumu. Abi br i sastr das un c n s par varu, kuru galu gal ieg st labais br lis, bet vi – l dz galam nesp j izn cin t auno br li un vi a paveikto pasaul .¹³⁰

Run jot par rad ānas no nirānas p c zemes univers lo m tu jeb šur mītuö, tad j saka, ka to skaidrot var dafl dos veidos. Analiz jot to, D. A. L mings ir non cis pie secin juma, ka nirānas p c zemes mot vs simboliz sapr ta psiholo isko st vokli, k tas no nezi as p riet apzi .¹³¹ TMda tipa m tos dz vnieki viens p c otra tiek s t ti nirt den , lai no dz l m uznestu kreat vo materi lu, l dz beidzot vienam no tiem izdodas ieg t to, un no t tiks veidota pasaule. Visi m tos aprakst tie dz vnieki ir parasti, un nevienam no vi iem nepiem t k das speci las sp jas.¹³¹ To apliecina ar rlzs Longs, rakstot: *šTie, kuri mēģina radīt jaunu pasauli, ir zemākas būtnes. [Viņiem] trūkst augstākas dievības grandiozitātes un spēka.* Par to liecina fakts, ka nir ji tik tikko sp j uznest aug– nepiecieāmo zemes daudzumu. Tas ir tik niec gs, ka atrodas aiz nir ja naga vai mut .¹³² D. A. L mings uzskata, ka –s b tnes simboliz cilv kus un vi u ce u pret apzi ai, bet dz vnieki, kuriem neizdodas izpild t misiju, ir upuri, kas nesti, lai izveidotu pasauli, sasniegtu apzi u un sp tu rad t.¹³³ Turpret rlzs Longs nirānu p c zemes sal dzina ar citos m tos aprakst to non kānu pazem vai atgrieānos m tes dzemd .¹³⁴ processu m r is, p c vi a dom m, ir g t stabilit ti un atjaunoānos. dens – sta no visa vec un aun , lai var rad t jaunu pasauli.¹³⁴

TMda tipa m tos v l bez iepriekā aprakst t s nirānas p c zemes k atgrieān s m tes dzemd var saskat t ar citu metaforu dzimānai, dzemd b m.^{135;136} Kad dz vnieki nog d dub us pie rad t ja, tad tie tiek aktiviz ti un s k augt. Augānas procesu D. A. L mings sal dzina ar embrija augānu m tes v der . L dz ar pasaules izveidoānu m tes sp ks jeb rad ānas sp ks pamostas un sasniedz apzi u, un tas rada v l dz vniekus, augus un cilv kus.¹³⁷

rlzs Longs ir analiz jis dens simbolu noz mi pasaules rad ānas no nirānas p c zemes m tos. Vi – uzskata, ka tajos āie de i ir bez stas formas, nav stabili un ir pasaules – pulis. M tos aprakst tais dens ir pas vs, bet reiz ir ar simbols v l nerad tajam - tam piem t potenci ls. Vi – uzskata, ka dens ir realit te, no kuras viss dz vais par d s. P c m tos rakst t nevar skaidri noteikt, k das attiec bas ir starp pirmatn jiem de iem un p c k rad t ó pasaules un cilv kiem. Zin ms ir vien gi tas, ka dz v ba piem t denim dzelm vai tur esoājai

¹³⁰Leeming, David A. Creation Myths of the World. 27. lpp.

¹³¹Leeming, David A. Creation Myths of the World. 27. un 28. lpp.

¹³²Charles Long 191. lpp.

¹³³Leeming, David A. Creation Myths of the World. 28. lpp.

¹³⁴Charles Long 190. lpp.

¹³⁵Leeming, David A. Creation Myths of the World. 27. lpp.

¹³⁶Charles Long 190. lpp.

¹³⁷Leeming, David A. Creation Myths of the World. 28. lpp.

zemei. . Longs nor da, ka, ja pasaules reprezent stabilu kosmosa realit ti, tad –s realit tes avots ir dens. Primit vajos de os nav sastopamas d moniskas b tnes un monstri. Tikai retums m tu satur mot vu par dz vniekiem, kuri dz vo den un virs t , piem ram, h rona¹³⁸ (*huron* ang. v.) tautas m ti. Pasaules rad –anas no nir–anas p c zemes m tu tip denim ar piem t destrukta un – sto–a funkcija. TMda tipa m tos, kuri ietver pl du mot vu, dens izn cina veco samait to pasauli un dod iesp ju veidoties jaunai.¹³⁹

Pasaules rad –anas no nir–anas paka zemei m tu tipos ir sastopama ar c a starp labo un auno. T simboliz cilv ku pieredz to pasaules du lismu reli isk noz m . Dualit ti – da tipa m tos simboliz lab un aun dv a vai ar rad t ja un velna mot vs. Abi ir m tes zemes rad ti un kaut k d m r radniec gi. TMda veida konflikts past v visu cilv ku pasaul , t d tas tiek ar att los m tos. rlzs Longs uzskata, ka –is konflikts var tu b t c lies senatn sav starp saduroties at– ir g m kult r m - kad pretstat mednieku un zvejnieku kult rai rad s v c ju kult ra, kas s ka iekopt zemi.^{140;141}

2.2.5. Pasaules rad –ana no Pasaules Vec kiem tips

Visuma izcel–an s no pasaules vec kiem (*World Parent Creation* ang. v.) m tu tipam ir rakstur ga statisk primit v st vok a izjauk–ana. TMda tipa m tus var iedal t div s da s atkar b no st st atainot mot va. Pirmaj variant , s kotn ji past v m fl ga vec ku savien ba, kurai ir j izj k, lai norisin tos rad –anas process un par d tos gaisma. Otrs mot vs, kas reiz m var ar b t pirm s da as turpin jums, paredz pa–a pasaules vec ka erme a sadali, gabalos saraust –anu. T erme a da as k st par pasauli. TMdi diev ba tiek ziedota rad –anas procesam.^{142;143}

Pirmaj variant , kad rad –anas process s kas, izjaucot m fl go vec ku savien bu, seksualit ei un enealo ijai ir svar ga loma. TMd mot v pasaules vec ki parasti tiek simboliz ti k t vs Debess un m te Zeme. Abu savien ba pas va, un pasaules vec kiem nav v lmes, ko main t –ai situ cij . T rezult t pasaule ir tum–a un maza. Piem ram, eltu kult ras m tos ir sastopams – ds mot vs, kas st sta, ka Debesis un Zeme bija tik cie–i tuvu viens pie otra, ka starp tiem palika oti maz vietas, lai ko rad tu. Lai norisin tos rad –anas process, pasaules vec ku pasivit te ir j p rtrauc, t p c m tos bieffi ir aprakst ta varm c ga rad t ju savien bas izjauk–ana. Piem ram, tai pa– eltu kult ras m t par pasaules izcel–anos

¹³⁸ H rona (*Huron* ang.v.) tauta dz vo indi u izcelsmes un dz vo uz ASV un Kan das robeflas.

¹³⁹ Long, Charles H. 188. un 189. lpp.

¹⁴⁰ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 28. lpp.

¹⁴¹ Long, Charles H. 189. un 192. lpp

¹⁴² Long, Charles H. 69. lpp.

¹⁴³ Leeming, David A. *Creation Myths of the World*. 16. lpp.

viens no Debess uz Zemes savien b dzimu–ajiem b rniem izjauca p ri, kastr jot t vu. D. A. L mings, run jot par –o pasaules izcel–an s variantu, nor da, ka pasaules vec ku izjauk–ana vienm r rezult jas ar rad –anas procesu s k–anu un k rt bas ievie–anu pasaul , kas ir k pretstats iepriek– past vo–ajam pas vajam st voklim un haosam, un ar gaismu un pla–umu, kas nomaina tumsu un ierobefloto plat bu. Bieffi ar sauli saista rad t ju, kas n k p c pasaules vec ku iz– ir–anas, piem ram, k tas ir iptie–u kult ras m tos par dievu Ra, kas k st par domin jo–o rado–o sp ku un ar savu aci ó sauli ó p rauga savu rad to pasauli.^{144;145}

No Pasaules Vec ku savien bas m te mitolo ij ir barot ja un audzin t ja, bet tai pa– laik ar izn cin t ja. Vi a ir zeme, kas dod un uztur dz v bu, bet tai pa– laik vi n v pa em atpaka to, ko ir devusi. T vs ir sarg t js, bet var b t ar greizsird gs izn cin t js un b stams s ncensis. Pirmatn jo vec ku p ra kop b –anas simbolisk noz me ir perfekta, ide la savien ba. Cilv ki sav dz v tiecas p c –das savien bas. TMds st voklis var b t ar vienveid gs, kad vairs nepast v rad –anai nepiecie–am s at– ir bas. TMd m ta tip pirmatn jie vec ki ir p r emti ar savu savien bu un kop b –anu. Vi u b rniem, p c Zigmunda Freida¹⁴⁶ (Sigismund Schlomo Freud) psiholo ijas skaidrojuma, Pasaules Vec ku kop b –ana seksu l savien b ir – itusi satrauco–a. B rna reakcija, to redzot, ir izjaukt –o savien bu piln b . Lai gan j saka, ka – savien ba nav produkt va, lai gan pasaules vec kiem parasti ir p cn c ji, jo vi u kop b –ana neatst j vietu gaismai un b rniem. Atvas m nav vietas pasaules vec ku savien b , kur m te un t vs neatbild un ner p jas par tiem, jo k jau tika iepriek– min ts vi iem interes tikai vi u savien ba. Vien gais probl mas atrisin jums ir iz– irt vec kus, lai tie s ktu piev rt uzman bu saviem p cn c jiem, lai t d j di pie– irtu b rnu dz v m noz mi. Cita psiholo isk s perspekt vas teorija to skaidro k psihes att st bu, kur vecais veids ir j atkl j, j konfront un j izn cina. Paties b jebk dam jaunrado–am aktam ir nepiecie–am ba ziedot visu veco. No v sturisk viedok a t b tu kult ras v rt bu mai a.^{147;148}

Otrais variants, kas reiz m ir k turpin jums iepriek– aprakst tajam pirm – m tu tipa notikumumu risin –anas variantam, ietver sev pasaules vec ku ziedojuumu mot vu. Parasti tas notiek pasaules vec ku erme us sadalot vai saraustot gabalos, kur vi u erme a da as k st par rad –anas materi liem ó t s k st par pasauli un t s elementiem. Analiz jot –o mot vu D. A. L mings saka: *Šis motīvs akcentē garīgā avota animistisko iezīmi [sense ang.v.], un tāpēc visa, kas ir mums apkārt svētumu.*¹⁴⁹ Ar to vi –grib pateikt, ka – ds mot vs liecina par to, ka,

¹⁴⁴ Long, Charles H. 65. ó 75. lpp.

¹⁴⁵ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 16. ó 20. lpp.

¹⁴⁶ Zigmunds Freids (Sigismund Schlomo Freud) (1856. g. - 1939. g.), pilnaj v rd Zigmunds TMomo Freids, bija ebreju izcelsmes austrie–u neirologs un psihiatrs, psihoanal zes pamatlic js.

¹⁴⁷ Long, Charles H. 65. ó 72. lpp.

¹⁴⁸ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 19. ó 20. lpp.

¹⁴⁹ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 18. lpp.

pasaules vec kiem, kuri ir dievi– as b tnes, k stot par pa–u pasauli, ar t iemanto savu rad t ju gar gu noz mi. Indijas kult ras m ts par Puru–u (Purusha ang.v.) ir labs piem rs –im mot vam. V diskie dievi ziedoja pirmatn jo cilv ku Puru–u. Vi a erme a da as k uva par dz vniekiem, augiem, ritu liem, kastu sist mu un v du sv tajiem rakstiem.¹⁵⁰

P c Pasaules Vec ku iz– ir–anas vai ziedo–anas, p cn c jiem ir iesp ja pa–iem rad t jaunaj tuk–um starp abiem vec kiem. T vs k st par debes m, Bet m te par zemi. Visums un m su pasaule tiks rad ta no vi iem. Savien bas – el–an s rezult t par d s gaisma, kas ie em saules dieva formu un aizst j augl go m ti zemi, p r emot t s funkcijas. Gaisma un saule simboliz k rt bu pasaul un zin –anas. P c Pasaules Vec ku savien bas izjauk–anas visum domin sol r s diev bas. T s garant kosmisko k rt bu, lai gan joproj m zeme pilda dzim–anas funkciju, tikai mazliet sav d k form .^{151;152}

Ja sal dzina –o m tu tipu ar citiem pasaules rad –anu no haosa m ta tipu, var secin t, ka abiem piem t pasivit te un potenci ls rad –anai, kas gaida k du notikumu ó katalistu ó lai aktiviz tos un s ktu rad –anas procesu. Abu tipu at– ir ba ir taj fakt , ka pasaules vec kus var atpaz t k antropomorfiskas b tnes, bet haosa un kosmisk olas izskats un forma nav defin ts.¹⁵³

---

¹⁵⁰ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 18. lpp.

¹⁵¹ Long, Charles H. 67. - 69., 73. -74., un 76. -79. lpp.

¹⁵² Leeming, David A. Creation Myths of the World. 20. unó 21. lpp.

¹⁵³ Leeming, David A. Creation Myths of the World. 19. lpp.

3. nie-u mitolo ijas rakstur g s patn bas

Taj noda tiks s k k apskat ta mitolo ija, kas sastopama nas Tautas Republik , tiks iepaz stin ts nie-u izcelsmes p tnieku viedoklis attiec b uz v rda šm tsö defin cijas noteik-anu, k ar apl kotas dafl das nie-u mitolo ijas patn bas un p tniec bas probl mas.

Run jot par š nie-u mitolo ijuö, ir j saprot, ka t ir zin tne, kas p t m tus, kas v sturiski rakst ti tagad j s nas Tautas Republikas robefl s.¹⁵⁴ Taj ir j ietver gan nie-u ha u etnosa, kas ir nas pamatiedz vot ji, pieder go, gan ar citu maz kumtaut bu m ti. Nepast v vienota š nie-u mitolo ijaö, jo katrai no n dz vojo-aj m taut m past v savi m ti par tautas ra-anos, t s dieviem u.c. Visus n sastopamos m tus nevar attiecin t uz visu tautu kopum . Taj darb netiks apl koti maz kumtaut bu (tibetie-u, mongo u, mandfl ru u.c.) m ti.

3.1. Termina šm tsö defin cija nie-u mitolo ij

T pat k citur pasaul , ar n ir daudz spriests par m ta defin ciju. nie-u mitolo ijas p tnieku vid valda nevienpr t ba un uzskati at- iras attiec b par -o jaut jumu.

nie-u mitolo ijas p tnieki galvenok rt str das par to, vai m ti ir vai nav sv tie raksti ó saist ti ar ritu liem, un cik pla-i j izv r-- v rda defin cija.

nie-u valod past v termins *-eñhua* (神话), kas noz m šm ts, le enda, nost sts, pasakaö, kur *šep* (神) noz m diev ba, sv tais, gars, debesu iem tnieks utt., bet *hua* (话) ó runa, valoda, izteiciens, izteikums, v rdi, saruna, st sts, v st jums, mutv rdu st st jums utt. Tš termins ir oti l dz gs vienai no Rietumu kult ras defin cij m par m tu, kur tas skaidrots, k šsv tais st stsö. V l jo interesant k ir tas, ka v rda *šephua* otr da a *hua* ir oti l dz ga sengrie u v rdam š*mythosö*, kas noz m šv rds, st stsö. V rdu šm tsö nie-u valod v l var atveidot ar *misi* (迷思), kas ir aizguvums no ang u valodas v rda š *mythö*.^{155;156; 157}

Viens no mitolo ijas pionieriem m sdienu n u Vei (Lu Wei; 吕微)¹⁵⁸ uzskata, ka m ti ir sv tie v st jumi st st juma form , un tajos ar simbolu pal dz bu m ina atainot visumu un lietu k rt bu.¹⁵⁹

¹⁵⁴Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 4. lpp.

¹⁵⁵Birrell, Anne. Chinese Mythology: An Introduction. 2. lpp.

¹⁵⁶The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary.

<http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php?page=worddict&wdrst=0&wdqb=%E7%A5%9E%E8%AF%9D> [skat. 21.05.15.]

¹⁵⁷The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary.

<http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php?page=worddict&wdrst=0&wdqb=%E8%BF%B7%E6%80%9D> [skat. 21.05.15.]

¹⁵⁸ u Vei (Lu Wei; 吕微) (1952.g.) ir nie-u izcelsmes zin tnieks, mitolo ijas p tnieks un nie-u mitolo ijas p tniec bas aizs c js m sdienu n .

Citi zin tnieki nepiekrīt –im viedoklim, sakot, ka ne visi mti ir sv ti. nie–u mitolo ijas p tnieki uzskata, ka mti var tu b t ar st st ti izklaidei un ka tiem nav nek das saist bas ar sv tiem ritu liem. No senajiem nie–u m tu rakstiem nevar secin t, vai st st t js pats tic m tiem, kurus st sta.¹⁶⁰ Nevar pier d t, vai cilv ki m tus Senaj n ir uztv ru–i k sv tos st stus vai tie vienk r–i st st ti izklaidei. No vienas puses Sen s nas trad cija, kura m tus p rveidoja par v stures avotiem, liek dom t, ka da a iedz vot ju zin m m r tic ja m tiem un to patiesumam. No otras puses past v v l viena rakstur ga nie–u mitolo ijas paz me, kas ir m tu p rveido–ana par liter riem avotiem. Tas, savuk rt, vedina dom t, ka mti nie–u sabiedr b tika uztverti ar k izklaides l dzeklis.

nie–u mitolo ijas p tnieks Jua Ke (Yuan Ke; 袁珂)¹⁶¹ (1916.g. ó 2001.g.) at– ir b no citiem nie–u mitolo ijas zin tniekiem uztver m ta defin ciju pla– k noz m . Vi – par m tiem klasific ar t dus rom nus k šCe ojums uz rietumiemö (西游记)¹⁶², le endas, piem ram, k šBalt skaö (白蛇传)¹⁶³, dafl das fabulas utt. P r jie nie–u mitolo ijas zin tnieki, p tot m tus, p rsvar koncentr jas uz –aur ku m ta defin ciju.¹⁶⁴ Jua Ke viedokli, kas pie mitolo ijas klasific rom nus utt., var saprast, jo t di darbi k šCe ojums uz rietumiemö ir oti daudz iespaidoju–ies no m tiem un le end m, t d var uzskat t, ka tie nes sev nie–u sabiedr b popul r s mitolo isk s idejas.

3.2. M tu formas patn bas un pirmie darbi nie–u mitolo ij

Run jot par m tu formu k d tradicion li tie tiek st st ti un pierakst ti, zin tnieki parasti tos sasaista ar šprozas st st jumuö, nosaucot tos par vienu no š nie–u kult ras prozas st st juma galvenajiem flanriemö. J atdz st, ka ne visi nie–u mitolo ij sastopamie m ti ir rakst ti var st st ti prozas form . Tie var b t ar dzejas vai dziesmu form . Viens m ts vai ar vair ki apvienoti var tikt izdzied ti st sto– s tautas dziesm s. T s parasti tiek dzied tas

¹⁵⁹Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 2. lpp.

¹⁶⁰Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 2. lpp

¹⁶¹ Jua Ke (Yuan Ke; 袁珂) (1916.g. ó 2001.g.) ó zin tnieks, nie–u mitolo ijas p tnieks.

¹⁶² šCe ojums uz rietumiemö (西游记) ó nie–u rom ns public ts 16. gs., *Min* (Ming; 明) (1368.g. ó 1644.g.) dinastijas s kum . Autors dom jams Vu ene (Wu Cheng'en; 吴承恩)(1500. ó 1582.g.). Tš darbs ir uzskat ms par vienu no etriem klasiskajiem rom niem nie–u literat r . Novele st sta par le end ro Tan (Tang; 唐) (618. ó 907.g.) dinastijas budistu m ka Sjua dflān (Xuanzang; 玄奘) ce ojumu uz rietumu re ioniem ó Indiju, lai ieg tu budisma sv tos tekstus (s tras).

¹⁶³ šBalt skaö (白蛇传), ar zin ma k šbalt s skas kundzeö, ir nie–u le enda. Pirms pierakst –anas past v jusi mutv rdu veid . Iedvesmojoties no t s rad tas ir operas, filmas un telev zijas s rijas. Tš st sts tagad tiek uzskat ts k viens no etriem nie–u tautas pasak m.

¹⁶⁴Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 1.lpp.

dafl dos ritu los, piem ram, k z s, b r s, temp u ceremonij s utt.¹⁶⁵ M tus st st tus proz vai dzej , ir gr ti iz– irt. Tas t p c, ka abas m tu st st jumu formas m dz sav ties ar kop .¹⁶⁶

Run jot par Sen s nas m tu rakstiem, zin tnieki ir secin ju-i, ka tie nepast v k viens vienots veselums, bet gan amorf , dal t un izkais t veid . Tie p rrakst ti k literat ra un filozofija, p rveidoti k v stures pieraksti, sastopami politisko teoriju doktr n s un intelektu las esej s.^{167;168} Tas t p c, ka Senaj n nekad nav biju-i cilv ki, kas specializ tos m tu v k-an , k ar nepast v ja sv tie raksti, kuri apkopotu m tus. Daudzi no -iem pierakstiem p rsvar deva inform ciju par v sturi, etnogr fiju, eogr fiju u.c. un ietv ra tikai daflus m tus.¹⁶⁹ T p c m sdien s oti nedaudzie agr nie klasiskie darbi, kuri satur m tus, ir nie-u mitolo ij noz m gi.

Vissen kie nie-u m tu pieraksti ir dat ti aptuveni pirms 3000 gadiem, lai gan dafl di raksti uz gliemeflv kiem, kauliem un bronzas, kas ar var tu b t saist ti ar m tiem, ir v l sen ki. Piem ram, ir k ds trauks¹⁷⁰, darin ts no bronzas, kas dat ts ap dev to vai astoto gadsimtu p.m. ., t.i., Rietumu Dflou (西周) dinastijas laik (1046.g.p.m. . - 771.g.p.m. .). Trauka iek-pus uz t pamatnes ir atrodamas 98 nz mes, kas cildina m tisko varoni Da Ju (大禹).¹⁷¹ Tas pier da to, ka jau aptuveni 3000 gadus sen pag tn m tu pierakst -ana ar nz m m bija diezgan att st ta.¹⁷² Sen s nas rakstu pamatdoma p rsvar bija gr ti interpret jama, jo nz mes nebija pietieko- l men progres ju-as, lai pierakst tu jau toreiz visai sarefl tos m tiskos priek-status.

Par pa-u sen ko tekstu, kas veidots mitolo isk trad cij , tiek uzskat ta Konf cija¹⁷³ (Kongzi; 孔子) (551.g.p.m. . ó 479.g.p.m. .) veidot šDziesmu gr mataö jeb šŠidzjinö (诗经), kas dat ta ap 11.gs. l dz 7.gs.p.m. ., jo t satur dzeju, kas apraksta vair kas lielas m tiskas t mas, piem ram, taj tiek apskat ts pl du m ts. Citi svar gi darbi agr n nie-u mitolo ij ir: šModziö (墨子), šMendziö (孟子), šŠidziö (尸子), šGuaņdziö (管子), šDžuandziö (庄子), šDzuodžuāņö (左传), šSju dziö (荀子), šPavasara ó rudens an lesö jeb šLušhičūņcjuü (吕氏春

¹⁶⁵Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 3. lpp.

¹⁶⁶Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 3. lpp.

¹⁶⁷Mair, Victor H. 63. lpp.

¹⁶⁸Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 12. lpp.

¹⁶⁹Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 6. lpp.

¹⁷⁰ 陶 trauku sauc *suigunsju* 隋恭盥, kur Suigun 隋恭 noz m Sui (隋) valsts, kas ir tagad j 陶 dun (山东省) province, hercogs, bet Sju 盥 ir sens trauks, kas tais ts no bronzas un kam ir v ci -un divas osi as.

¹⁷¹Ju 禹 ó m tisks valdnieks nie-u mitolo ij , kam debesis (天) pav l ja rakt kan lus, lai savald tu pl dus. Vi -dev s uz visiem kalniem, mefls c rtot kokus un padzi inot j ras un upes, lai viss uz zemes eso-ais dens ietec tu j r . 陶 darbu veikt vi am pal dz ja ar citas m tiskas b tnes. M ts paz stams k šVarenais Yu kontrol deni ö (大禹治水).

¹⁷²Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 5. lpp.

¹⁷³ 173 Konf cijs (nie-u valod vi am pied v tr s v rdus 孔丘, 孔夫子, 孔子) (551.g.p.m. . ó 479.g.p.m. .) ó izcils nie-u dom t js, filozofs, skolot js un politi is. Konf cisma filozofijas dibin t js. Vi a idejas un m c bas k uva par soci l s tikas sist mas pamatu, kam bija liela ietekme uz nas sabiedr bas att st bu.

ka tie ir saglabājušies pirmatnējā formā, kas dod pierādījumus par primitīvo un arhaisko mutvārdu tradīciju izmantošanu pasaules mēros.¹⁸⁰ Zīn tniece A. Birrella piekrīt tam, ka niešu mitoloģijas mēti ir saglabājušies to oriģinālajā rakstveidā, un to argumentārs fakti, ka mēti tika ietverti klasiskajos tekstos –o darbu veidošanās laikā, kas ir 4. – 3.gs.p.m. .¹⁸¹ Tīrbīskapa patnība, kas atīrtos no citu valstu pasaules mētiem. Fakts, ka niešu mēti ir saglabājušies pirmatnējā formā, liecina, ka tie ir paīnozīmīgi pasaules mitoloģijas zinātnes studijas. Tie ir, iespējams, vistuvāk oriģinālajiem saglabājušies mēti. P totos, var daudz uzzināt par mētiem, k di tie pastāv juī pirmatnējā veidol .

3.4. niešu mitoloģijas p rveidojumi

Zīn tnieki atdzīst, ka senīkie niešu mēti ir p rveidoti k v sturiski avoti. niešu mitoloģijas p tnieki Dfūn Dzjīnve (Zhong Jingwen; 钟敬文)¹⁸² un Jan Lihui (Yang Lihui; 杨利慧)¹⁸³, p tot Sen sīnas studijas par mētiem v sturī, konstatāja, ka aptuveni 2000 gadus l dz pat Cjīn (清) (1616.g. o 1911.g.) dinastijas beig m 1911. gad , niešu mēti ir tikuī p rveidoti par v sturiskiem avotiem, un tie ir racionāli izskaidroti. Seno niešu m tu teksta da as, kur s rakstīst kaut kas br numains un p rsteidzo–s, tika lo iski izskaidrotas vai ar iz emtas r no teksta.¹⁸⁴ Teksta racionalizāna izskaidro, k p c nieī uzskata, ka sīnas civilizācijai ir aptuveni 5000 gadu sena v sture, jo niešu mēti par Sa huanvudi jeb le end ro valdnieku un imperatoru laikmetu (三皇五帝) (aptuveni no 30.gs. s kuma p.m. . o 21.gs. s kumam p.m. .), m tiskaj m Sja (夏) (2070.g.p.m. . o 1600.g.p.m. .) un Mān (商) (1600.g.p.m. . o 1046.g.p.m. .) dinastij m un imperatoriem ir k uvuī par v sturiskiem avotiem, ko atzīst par reālīk dreiz eksistēju– m, patiesiem notikumiem sīnas v stur . Savuk rt, no niešu m tu teksta k das da as iz emāna noz m , ka, iespējams, – d veid ir pazaud tā svarīgā informācija, kas var tu lab k atainot seno niešu pasaules uzskatus.

Veidu, k mēti tiek p rv rsti par v sturiskiem avotiem, labī aprakstām s dien s populāra anekdote par Konfūciju, no t s var saprast, k p rdabiskas lietas izskaidrot lo iski:

¹⁸⁰Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 12. lpp.

¹⁸¹Mair, Victor H. 63. lpp.

¹⁸²Dfūn Dzjīnve (Zhong Jingwen; 钟敬文) (1903.g. o 2002.g.) ir niešu izcelsmes folklorists. Visu savu dzīvi veltījis sīnas folklorai un mitoloģijai. Vi –devis lielu devumu niešu mitoloģijas attīstībā. Vair ku grāmatu un eseju autors.

¹⁸³Jan Lihui (Yang Lihui; 杨利慧) (1968.g.) ir niešu folkloras un mitoloģijas p tniece. Vair ku rakstu un grāmatu autore.

¹⁸⁴Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 12. lpp.

šKonfūcijam tika jautāts, vai Dzeltenajam imperatoram¹⁸⁵ patiešām bija četras sejas¹⁸⁶, kā tas populāri tiek stāstīts? Viņš atbildēja, ka patiesībā tas nozīmēja, ka Dzeltenais imperators sūtīja četrus ierēdņus uz četrām debess pusēm¹⁸⁷ [burt. sejām], lai pārvaldītu [tās].¹⁸⁸

Tom r zin tnieku vid past v ar kardin li at– ir gs viedoklis, run jot par nie–u m tu p rveido–anu par v sturiskiem avotiem. Vi i uzskata, ka tas ir pa–u nie–u izgl toto cilv ku rad ts pie mums. Tikai 20.gs. s kum s ka att st ties modern nie–u mitolo ijas zin tne. Zin tnieki, ietekm joties no Rietumu kult ras, mekl ja mitolo ijas p t mo objektu v sturiskos dokumentos. T d nie–u mitolo ijas p tnieku vid past v viedoklis, ka nevis m ti tika p rv rsti par v stures avotiem, bet gan otr di ó t ir v stures avotu padar –ana par m tiem.¹⁸⁹ Tom r zin tnieku vid domin viedoklis, ka v sture ir mitolo iz ta.

nie–u mitolo ijai piem t ne tikai patn ba, kur m ti ir tiku–i p rv rsti par v stures avotiem vai, pret ji tam, v stures avoti ir padar ti par m tiem, bet taj var ar nov rot m tu p rveido–anu par literat ru un filozofiju. Piem ram, daoisma dom t js, filozofs Dfluandzi¹⁹⁰ (Zhuangzi; 庄子) (aptuveni 4.gs.p.m. .) izmantoja Sen s nas m tus savos darbos, piel gojot tos daoisma idej m.¹⁹¹ T ir v l viena nie–u mitolo ijai rakstur ga patn ba. Mitolo isks pamatojums nie–u izgl toto cilv ku vid ir mekl ts gan v sturei, t ar literat rai. Anne Birrella uzskata, ka mitolo ijas un klasisko tekstu konteksts var tikt dal ts div s kategorij s. Pirmaj ó teksts satur vair k mitolo iska materi la un oti maz filozofiskas doktr nas, bet otraj ó jau past vo–ie mitolo iskie priek–stati ir p rrakst ti un p rveidoti, lai tie atspogu otu un pamatotu tekst paustos filozofiskos uzskatus. Klasisko darbu autori savos darbos ir iepinu–i m tu mot vus, lai atainotu savu dafl do filozofisko ideju konceptus caur metafor m, analogiem, simboliskas valodas un arhaiskas autorit tes.¹⁹²

3.5. nie–u mitolo ijas m tu mot vi un varo i

Anne Birrella uzskata, ka galvenie mot vi, kas tiek apskat ti nie–u mitolo ij , ir l dz gi pasaules mitolo ijas galveno t mu dal jumam, un tos var dal t kosmogoniskajos,

---

¹⁸⁵ Dzeltenais imperators (黄帝) (*Huandi*) - nie–u mitolo ij ó kult rvaronis, galvenais no pasaules pu–u valdniekiem ó Centra valdnieks, kas bijis oti liela auguma, ar etr m sej m un etr m ac m, lai lab k var tu v rot debespuses.

¹⁸⁶ Seja nie–u valod izrun j s k *mien* 面.

¹⁸⁷ Virziens nie–u valod izrun jas l dz gi k seja ó *bien*.

¹⁸⁸ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 12. lpp.

¹⁸⁹ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 13. lpp.

¹⁹⁰ Dfluandzi (庄子) (aptuveni 4.gs.p.m. .) ó staj v rd Dfluandfou (庄周); skolot js, filozofs, kur–slavin ja dabisku dz vesveidu un v rs s pret konf cisma konvencij m, akcent ja gar gas discipl nas nepiecie–am bu, kas ved uz medit ciju, uz bezformas dao.

¹⁹¹ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 13. lpp.

¹⁹² Mair, Victor H. 63. lpp.

cilvēces radīšanas, kultūras un civilizācijas etioloģiskajās, izcelsmes (*foundation myth* ang. v.) un katastrofu mītos.¹⁹³ Zinātnieces sistematizēja attiecīgās lietas un prominentās kategorijas, lai gan tās niecīgās mītoloģijas mītus pārcēlām motīviem, var iedalīt vēl citās un šķērsklasifikācijas. Apskatot dzīvības katru no A. Birrellas piecām iedalītajām grupām, var tikt izīstīti tajās dominājošās tradīcijas.

Zinātniece uzskata, ka pasaules radīšanas mītoloģijā niecīgās mītoloģijas pamatfigurā ir etras galvenās tradīcijas. Pirmais variants ir etrstā raina zeme, kam pārcēlās ir debesis, ko uz augšu tur pārcēlās. Otra tradīcija stāsta par visuma radīšanu no vielas, kam nav formas. Trešā debesis un zemes atdalīšana rada pasauli. Ceturtais variants ir pasaules radīšana no dievbā Pangu (Pangu; 盘古)¹⁹⁴ ērmea. Runājot par cilvēces radīšanas mītoloģijā, A. Birrella uzskata, ka ar ērmea pamatdomināto etras galvenās tradīcijas. Viens motīvs stāsta par cilvēka radīšanu no bezformas vielas. Otrs - no mirsotņu dievbā Pangu ērmea. Trešais variants stāsta par dievieti ūva (Nüwa; 女娲)¹⁹⁵, kas rada cilvēkus no zemes un dubiem, bet ceturtais - pirmie cilvēki bērnē Pangu - rodas no zemes un debesu atdalīšanas. Pēc A. Birrellas domām, analizējot niecīgās mītoloģijas uzskatus par pasaules radīšanu, var izīstīt divus konceptus. Viens no tiem koncentrējas ap radīšanu, dievieti ūva, kas pārcēlās pasauli, no mēliem rada cilvēkus un atjauno kosmosu. Otrs ir mehāniskais primārais radīšanas koncepts *Dao* (道)¹⁹⁶. Niecīgās mītoloģijas izcelsmes mītostāsta par kaudz cilvēku, dinastiju, valstuvai ar pilsētu dievību izcelsmi, kas bieži ir pat senkā pānas civilizācijas aizskums. Cilvēkiem - daļa mītoloģijā parasti piedāvā dievību radurakstus.¹⁹⁷ Piemēram, Sa huanvudi jeb leņdoro valdnieku un imperatoru laikmets (三皇五帝) (aptuveni no 30. gs. s. kuma p.m. . līdz 21. gs. s. kumam p.m. .) ir mēts laikmets, nepastāv arheoloģiskā atklājumu, kas pierādītu tās reālā pastāvēšanu. Pati populārā niecīgās mītoloģijas tēmā kategorija ir katastrofu mītoloģija. To tradicionāli tikt var iedalīt divās grupās - pasaules bojāeja tās sadegot un lielo plūdi. Niecīgās mītoloģijas kultūras un civilizācijas etioloģiskajām tēmām kategorija stāsta par augu, uguns, medicīnas, dzīvnieku un cilvēku radīšanu institūciju rašanās. Parasti tie tiek atklāti un iemēti cilvēkiem ar kāda varoņa vai dievbā palīdzību.¹⁹⁸ Piemēram, mēts par Candzjie (仓颉)¹⁹⁹, kas izgudroja rakstus.

¹⁹³ Mair, Victor H. 64. lpp.

¹⁹⁴ Pangu (Pangu; 盘古) - niecīgās mītoloģijā pirmā dzīvība, daļa sērijā, ar pasaules radīšanu.

¹⁹⁵ ūva (Nüwa; 女娲) - dieviete senajā niecīgās mītoloģijā, pasaules un cilvēces radītāja.

¹⁹⁶ Dao (道) - niecīgās folkloras koncepts, kas no vienas puses apzīmē šķērsu, no otras doktrīnu vai principu. Kosmoloģijā ar to vārdi saprot visuma fundamentālās dabas pirmatnējo esenci, kas nav lietavā vārdos un ko nevar vārdos nosaukt.

¹⁹⁷ Mair, Victor H. 64. un 66. lpp.

¹⁹⁸ Mair, Victor H. 65. lpp.

¹⁹⁹ Candzjie (仓颉) - leņdoro figūra Senajā Ķīnā, kas tiek uzskatīta par Dzeltenā imperatora (Huandi; 黄帝) (2698. līdz 2597. g. p.m. .) galveno vārdnieku un rakstus izgudrotāju. Vairāki mēts tās nekāda figūras

Sal dzinot vair kus ģēnietnie-u klasiskos darbus, A. Birrella ir atklājis, ka nepastāv viens stingri noteikts dievību panteons ar ģēnietnie-u mitoloģiju saistītajos klasiskajos tekstos, bet tam ir ļoti daudz dažādu versiju. Otrkārt, interesanti ir tas, ka ģēnietnie-u hronoloģijas sieviešu dievības parasti viju ir daudz mazāk sastopami par vīriešu. A. Birrella arī raksta, ka senajos tekstos fiziskie atribūti un simboli, kas raksturotu dievības, ir reti sastopami. Mākslisku figūru izskatu var tikai viegli iezīmēt ar raksturīgu flora un fauna vai dievību vārdi. Pēc viņas domām, mākslisko figūru nosaukumi nosaka to dzimumu un vietu dievību ģēnietnie-u hierarhijā.²⁰⁰

3.6. ģēnietnie-u mitoloģijas periodizācija

Tā kā ģēnietnie-u mitoloģija ir ļoti sena, tad, pārskatāmās dā, to var mēģināt sadalīt vairākos periodos. ģēnietnie-u mitoloģijas un periods ir definēti pēc mākslisko tekstu repertuāra, kas datēti starp 6. gs. p. m. ē. un 2. gs. m. ē. un lasāms ģēnietnie-u klasiskajos darbos. Lielā mērā daudzinologu lieto un pieņem ģēnietnie-u mitoloģiju Bernhardu Karlgrēna (Bernhard Karlgren)²⁰¹ periodizācijas modeli, kas klasificē tos no socioloģiskās orientācijas un piederības senāsinas klaniem, bet tāpat arī kritizē tā klasifikācijas principus. Bernhards Karlgrens, atīrot pirms Hanu dinastijas (*han*; 漢) (6. gs. p. m. ē. - 2. gs. m. ē.) rakstītos tekstus, tos iedalīja šādos tekstos (ang. v. *šfree texts*) un šīsistematizēto tekstos (ang. v. *šsystematizing texts*), kurus ir sarakstījušiem zinātniekiem, kam mērķis ir izveidot sistēmu. Tieši šie termini, kas pielietoti periodizācijas autors, liekas sinologiem nepieņemami.²⁰² Tādēļ nepastāv standarta modelis kā iedalīt ģēnietnie-u mitoloģiju periodos, bet pastāv vairāki mēģinājumi. Kā piemēru var minēt Džeremiju Robertsa (Jeremy Roberts)²⁰³ piedāvāto metodi, kas sadala ģēnietnie-u mitoloģiju šādi:

1. Senā aizvāsture. ^{TM}perioda senie tīkumi, mēti ir zuduši nebūtībā. Var saskatīt tikai to paliekas reliģiskajos uzskatos – animismā un animismā. Vāsturiski tie pieskaitāmi pie laika posma pirms ^{TM}an (Shang; 商) (1600. g. p. m. ē. – 1046. g. p. m. ē.) dinastijas.
2. Aizvāsture un agrā vāsture. Piešīs kategorijas pieskaitāma ģēnietnie-u mitoloģijas vāsturī no ^{TM}an (Shang; 商) (1600. g. p. m. ē. – 1046. g. p. m. ē.) dinastijas sākuma līdz aptuveni

---

vāsturī. Leņenda vāst, ka viņām bija ētras acis. Nav uzskatāms par vienu goņz mju izgudrotāju šīs pastāv ar citi mēti un versijas par un ap šīs izgudrojumu.

²⁰⁰ Mair, Victor H. 66. – 68. lpp.

²⁰¹ Bernhards Karlgrens (Bernhard Karlgren) (1889. – 1978. g.) bija zviedru izcelsmes sinologs un valodnieks, pionieris ģēnietnie-u vāsturiskajā fonētikā, izmantojot modernās saldzināšanas metodes. Par viņa lielāko devumu zinātnē tiek uzskatīts pilnā senāsinā valodas (*old Chinese* ang. v.) jeb vidus ģēnietnie-u valodas (*middle Chinese* ang. v.) rekonstrukcija.

²⁰² Mair, Victor H. 59. un 60. lpp.

²⁰³ Džeremijss Roberts (Jeremy Roberts) (1956. g.) – amerikāņu izcelsmes mitoloģijas pētnieks, vairāku grāmatu autors.

- 2.gs.m. . t.i., aptuveni Austrumu Ha (Dun Ha ; 东汉) (25.g. ó 220.g.) dinastijas vidum. ^{TM} periodu var uzskatīt par nie-u mitoloģijas šzelta laikmetu. Par –o laika posmu mētos ir stāstīti, ka pastāv ja varenī imperatori, pērdabiski spēki, viedie, gudrie, pēi, daļdi mistiski zviruti. ^{TM}perioda sākumu nie-u mitoloģijas pētnieki pēti, lai noskaidrotu seno cilvēku viedokli par to, ko tai laikā nozīmēja būt cilvēkam.
3. Budisma figūras un reliģiskie uzskati. Lai gan budisms ir cilvēcei nēnas, nonkot nē, tas ir absorbējis nie-u kultūrai raksturīgās iezīmes. Budisma nostāsti un dievbāsi ietekmēja ar mitoloģiju nē.
4. Vēl nēis daoisms. ^{TM}j periodā bija populāri mēti par lieliem dievbū panteoniem²⁰⁴, senie dievi bija piemērojušies jaunajam laikmetam un mainījušies, bet tas bija noticis pakēpeniski un dabiski.²⁰⁵

Autore uzskata, ka Diferemija Robertsā piedāvātajam nie-u mitoloģijas iedalījumam ir trūkumi, jo informācijai avotā nav trešajam un ceturtajam periodam norādīti precīzi gada skaiti. Tas apgrūtina sapratni par perioda sākumu, beigām un tēilgumu. Par cik trešais periods saucas šBudisma figūras un reliģiskie uzskati, tad attiecīgi var minēt, ka –perioda sākums, iespējams, var būt datēts ar Austrumu Ha (Dun Ha ; 东汉) (25.g. ó 220.g.) dinastijas beigām, kad budisms sāka ienēkt nē. Tas sāka uzplaukt Sui dinastijas (Sui; 隋) (581.g. ó 618.g.) laikā, tēdar –is var būt datējams kā perioda sākuma punkts. Vēsturiski budisma popularitēte bija atkarbā no valdošo aprindu, imperatora, ierēdu un valdēbas, atbalsta, tas sareflēnoteikt šBudisma figūras un reliģiskie uzskati, perioda beigās, jo, katru reizi nēkot pie varas citam imperatoram, attieksme pret budismu mainījās. Jua (Yuan; 元) (1206.g. ó 1368.g.) dinastijā budisms tika pasludināts par valsts reliģiju, mēcību, ideoloģiju. Tēd –periodā noritāmpēc loikas vajadzību sekot Min dinastijai (Ming; 明) (1368.g. ó 1644.g.), jo tad atkal populāras kēuva daoisma idejas. Runājot par ceturto periodu, tas, pēc autores domām, sākas jau ar iepriekšminēto, var būt datēts ar Min dinastiju (Ming; 明) (1368.g. ó 1644.g.). Par –perioda norietu ar trēkst datēti. Tēd var secinēt, ka –im iedalījumam ir trūkumi, un sadalīt nie-u mitoloģiju periodos ir sareflēts jāutjums ar mēdienu zinātniekiem.

Ar Anne Birelle piedāvāto savu skatījumu uz nie-u mitoloģijas periodizāciju. Viņa savu modeli dala ētrēsdā s:

1. Pirmais mitogrēfiskais periods (600. g. p. m. . ó 100. g. p. m. .), kur tiek iedalītas literāras antoloģijas, hronikas, filozofiski traktāti u.c.

²⁰⁴ Avotā rakstīti ēthe large ministries of gods were popular

²⁰⁵ Roberts, Jeremy. xviii lpp.

2. Otrais mitogr fiskais periods (100. g. p. m. . ó 100. g. m. .), kur iek autas tiek imperi l s v stures pieraksti, v l n klasisk filozofija, eklektiskas esejas, trakt ti un citus teksta kr jumus.
3. Tre-ais mitogr fiskais periods (100. g. ó 600. g.), kam A. Birrelle pied v enciklop dijas, antolo ijas, nie-u klasisko darbu koment rus, agr no dai literat ru, ce ojumu piez mes, re ion lu v sturi, eogr fiskus trakt tus un prozas kr jumus.
4. Ceturtais mitogr fiskais periods (600. g. ó 11. gs.). Taj iedala imperi l s enciklop dijas, nas klasisko darbu koment rus, rom nu priek-te us, esejas, ce ojumu dienasgr matas, citus senus tekstus.

Pirmo periodu var skaidrot k m tisko tekstu sen ko sl ni, bet otrais ó m tiski po tiskas un gaisto-as m tu versijas. Tre-ais un ceturtais periods var tu saukties k šsaglab -anas raö, kad cilv ki nodarbojas ar m tu saglab -anu.²⁰⁶

---

²⁰⁶ Mair, Victor H. 59. un 60. lpp.

4. Klasisko darbu šČuciö, šHuainanđziö un šŠaňhaidzjinö apskats

Ceturtaj da autore dos ieskatu klasisko darbu šČuciö, šHuainanđziö un šŠaňhaidzjinö pamatinformcij - izveido-an s v stur , darbu satur un stil , k ar cent sies noskaidrot to noz mi nie-u mitolo ij , lai p c tam analiz jot -os tr s klasiskos darbus un materi lus par tiem, sal dzin tu tajos paustos m tu mot vus par pasaules rad -anu.

4.1. Klasiskais darbs šŠaňhaidzjinö

Zin tnieku vid ir izskan ju-i vair ki min jumi par klasisk darba šŠaňhaidzjinö autoru un izveido-anas laiku, bet nepast v pla-i akcept ta viedoka un par -o jaut jumu joproj m tiek pla-i diskut ts. Vispopul r kais uzskats ir, ka -o darbu ir veidoju-i vair ki autori dafl dos laika periodos, laika posm no Karojo-o valstu perioda vidus (4.gs.p.m. .) l dz Rietumu Ha (Han; 汉) (1.gs.p.m. .) dinastijas s kumam.²⁰⁷

Klasiskais darbs šŠaňhaidzjinö, ko uz latvie-u valodu var tulkot k škalnu un j ru kannonsö, ir uzskat ms par vienu no svar g kajiem darbiem nie-u mitolo ij . Tš darbs apraksta seno nie-u uzskatus par pasauli, eogr fiju, dabu ó floru un faunu-, medic nu, v sturi, trad cij m, m tiem, ma iju, taut m un reli iju.²⁰⁸ Gr mat ir 18 noda as, bet par darba dal jumu da s past v at- ir gi viedoki. Viens no variantiem šŠaňhaidzjinö iedala div s da s ó šKalnu kanonsö (shanjing; 山经), kas ir pirm s piecas noda as, un šJ ru kanonsö (haijing; 海经), kur iedal tas ir atliku- s 13 noda as.²⁰⁹ Otrs variants ó 3 da s, kur pirm da a ietver pirm s piecas noda as un saucas šKalnu kanonsö (shanjing; 山经), otr da ir sest l dz 13. noda ai, kas saucas šJ ru kanonsö (haijing; 海经), un tre- da a, kas sev iever visas atliku- s noda as un saucas šLielie pla-umiö (*Great Wilds* ang.v.) (Haineijing; 海内经).²¹⁰ Turpret Anne Birrella dala -o darbu piec s da s, un uzsver, ka galven s vadl nijas darba kategoriz -an ir saist tas nevis ar eogr fiskaj m idej m, bet gan ar kosmolo iju un mito eogr fiju (*mythogeography* ang.v.).²¹¹

Darb šŠaňhaidzjinö tiek pla-i apskat tas vair kas t mas, t d prec zi noteikt, kam sti velt ta - gr mata, nav iesp jams.²¹² Tš jaut jums ir izrais jis str dus zin tnieku vid . Daffi zin tnieki to klasific pat k Sen s nas enciklop diju, bet past v ar citi varianti par klasisk

²⁰⁷ Strassberg, Richard. xiii, 3., 12., 29. lpp.

²⁰⁸ Strassberg, Richard. xiii lpp.

²⁰⁹ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 6. un 7. lpp.

²¹⁰ Strassberg, Richard. 28. un 29. lpp.

²¹¹ Birrell, Anne. *The Classic of Mountains and Seas*. xv un xvi lpp.

²¹² Strassberg, Richard. 12. lpp.

darba primro m r i un fokusu. Pirmkrt, š*Šaṅhaidzjinō* kēogr fijas grmata, jo taj tiek ietverti apraksti par kalniem, j r m, up m un cit m dabas bag t bas. Otrkrt, t iesp jams ir burvest bu grmata, jo satur iev rojumu daudzumu tekstus, kas run par dieviem un –ama u aktivit t m, raksturo ziedo–anas ritu lus.²¹³ Zin tnieks Jua Ke ar run par labu –im viedoklim, pauflot ideju, ka š*Šaṅhaidzjinō* ir veidojies vienlaic gi ar *wu* (wu; 巫) –ama iem senaj n , jo darbs satur vi u paustos uzskatus un zin –anas.²¹⁴ Tre–krt, daffi zin tnieki uzskata, ka klasiskais darbs atspogu o seno nie–u uzskatus par rpasauli. Ceturtais variants, min, ka iesp jams darbs apraksta un interpret senu kalend ro sist mu un t s ritu lus.²¹⁵

Klasiskais darbs š*Šaṅhaidzjinō* ir uzskat ms k viens no nie–u mitolo ijas d rgumiem, jo tas satur pla–i paz stamus m tus to sen kaj s versij s. P rsvar m ti –aj darba ir pierakst ti fragment ri, ieskie jot vien gi to saturu, bet ir sastopami ar piln gi st sti, kas pierakst ti s un kodol g stil .²¹⁶ M sdiens š*Šaṅhaidzjinō* darbu pavada ar ilustr cijas. Nav zin ms vai t das ir biju–as ori in li, jo, ja t das ir biju–as, tad t s visas ir laika gait pazaud tas. Sen k s saglab ju– s darba ilustr cijas dat tas ap 1597. gadu.^{217; 218}

4.2. Klasiskais darbs „*Čuci*”

Klasiskais darbs „*Čuci*” ir dzejo u kr jums, kas sev iek auj aptuveni 100 dzejo us un ir veidots laika posm no Karojo–o valstu perioda beig m l dz Ha dinastijas s kumam, Run jot par autoru, zin tnieki uzskata, ka darbam nav viens autors, bet gan to ir veidoju–i vair ki dzejnieki.^{219; 220} M sdiens klasisko darbu š uciō paz t t du, k du to otraj gadsimt apkopojā zin tnieks Van Ji (Wang Yi; 王逸)²²¹. Vi –esot pa mis jau eksist jo–u antolo iju, ko veidojis bibliotek rs Liu Sjan (Liu Xiang; 刘向)²²², un pievienojis tai savus koment rus ar dzejo iem. Lai gan ar –o faktu zin tnieki ap–auba, Van Ji ir agr k person ba ar ko patiesi ir iesp jams saist t ar –o darbu.²²³ Par darba patieso autoru zin tnieku vid past v daudz str du,

²¹³ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 7. lpp.

²¹⁴ Strassberg, Richard. 5. ó 7. lpp.

²¹⁵ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 7. lpp.

²¹⁶ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 7. lpp.

²¹⁷ Strassberg, Richard. xiii lpp.

²¹⁸ Birrell Anne šThe Classic of Mountains and Seasö xiv lpp.

²¹⁹ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 8. lpp.

²²⁰ Levy, Andre. 62.lpp.

²²¹ Van Ji (Wang Yi; 王逸) (89. ó 158.g) bija Sen s nas dzejnieks, redaktors, komentators un Imperi l s bilblot kas bibliotek rs. Pla– k paz stams ar nie–u klasiskaj darb š uciō pievienotajiem koment riem un sevis rakst tajiem dzejo iem.

²²² Liu Sjan (Liu Xiang; 刘向) (77. ó 6. g.p.m. .) bija vald bas ier dnis, bibliotek rs, zin tnieks un autors. Pla– k paz stams ar savu darbu pie Imperi l s bibliot kas kr jumu ievieto–anas katalogos un redi –anas.

²²³ Hawkes, David. 26. lpp.

par šČuciö galveno autoru uzskata Cju Jua (Qu Yuan; 屈原)²²⁴. Zin tnieki tic, ka vi – ir sarakst jis septi as no darb sastopamaj m 17 noda m, piem ram, noda as šjaut jumi debes mö (Tian wen; 天问).^{225; 226; 227}

Klasisk darba šČuciö nosaukums tulkojum noz m š u dziesmasö. Dzejo u kr jumam ir dots – ds nosaukums, jo darb ir tiku–as apkopotas popul ras dziesmas no u teritorijas, kas ir m sdienu Hubei (hubei; 湖北) un t s kaimi u provin u teritorij s nas dienvidos, ko dzied ju–i no – apgabala n ko–ie u cilv ki. V l k šČuciö kolekciju apkopojā Han dinastijas imperi l s bibliot kas bibliotek ri Liu Sjan un Van Ji, un šČuciö k uva par jauna dzejas stila apz m jumu, karu reprezent dzejnieks CJu Jua .²²⁸ M stilam ir rakstur gas u dialekts, to dzied ja u ritm , un tas aprakst ja vair kas u teritorijai rakstur gos produktus, vietas un trad cijas. M klasiskajam darbam un stilam nav rakstur gs ierastais nas Centr l s da as tradicion lo dzied jumu etru z mju dzejas forma, bet gan teikumi ir gar ki. Visrakstur g k iez me šČuciö ir zilbe Sji (Xi; 兮), kam sen izruna nav saglab jusies un kas arhaiska izteiksme vai izteiksmes indikators (*mood indicator* ang. v.) un parasti par d s teikuma vid vai, ret k, beig s. Cju Jua rakstot dzeju ir iespaidojies no u trad cij m un kult ras. u cilv ki tic ja burvest b m un veica ziedo–anas ritu lus dieviem, t d ar –aj darb ir ietvertas u tautas m ti un le endas, un tradicion l s ziedo–anas dieviem dziesmas.^{228; 229; 230; 231}

4.3. Klasiskais darbs šHuainandziö

Darbs šHuainandziö ir jaun kais no bakalaura darb apskat tajiem klasiskajiem darbiem un ir veidots ap Rietumu Ha dinastijas s kumu, un par t autoru uzskata Huaina karali Liu A²³² (Liu An; 刘安), lai gan pareiz k b tu saukt vi u par darba redaktoru, un vi a pal gus. 139. g. p. m. . gr mata piln b tika pabeigta un prezent ta valdniekam, kas atzin gi nov rt ja klasisko darbu un iek va to sav priv taj bibliot k .^{233; 234; 235}

²²⁴ Cju Juan (Qu Yuan; 屈原) (340. ó 278.g.p.m. .) ir loj ls ministrs dienvidu u valst , kas izdar ja pa–n v bu, jo karalis neatdzina vi a talantus un sp jas.

²²⁵ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 8. lpp.

²²⁶ Levy, Andre. 62. lpp.

²²⁷ Liu, Wu Chi. 25. lpp.

²²⁸ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 8. lpp.

²²⁹ Levy, Andre. 62. lpp.

²³⁰ Hawkes, David. 27. ó 29. lpp.

²³¹ Liu, Wu Chi. 24. lpp.

²³² Liu A²³² (Liu An; 刘安) (179. ó 122.g.p.m. .) bija Ha (Han; 汉) (206.g.p.m. . ó 220.g.) dinastijas princis, imperatora padomnieks un p rvald ja Huaina (Huainan; 淮南) kara valsti, kas ietilpa Han imp rijas sast v . Pla– k paz stams k klasisk darba šHuainandziö autors un redaktors.

²³³ Yang Lihui; An Deming; Turner Anderson Jessica 10. ó 11.lpp.

²³⁴ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 1. lpp.

Klasiskais darbs š*Huainan*dziö v st par pa-kultiv cijas tehnik m (*self-cultivation* ang. v.), valsts vad –anas m kslu, kosmolo iju, misticismu, eogr fiju, tipogr fiju, astrolo iju, filozofiju, publisko runu, kara m kslu, izgl t bas noz mi, k ar ietver daudz senu m tu, le endu un v sturisku notikumu.^{236; 237} Zin tnieki uzskata, ka gr mata pieder pie sinkr tisma skolas darbiem un apkopo visu tai laik Senaj n past vo–o skolu idejas, un ir dom ta k rokasgr mata valdniekam, k lab k un pareiz k vad t valsti. Taj aprakst ts valdnieks, kas ar pa-kultiv cijas pal dz bu non k t d zemapzi as st vokl , k da reiz piemitusi senajiem nas gudrajiem un p rvalda valsti bez piep les un saska ar visuma principiem. Vi a vald –anai j sp j piel goties laikam, un tai pa– reiz j saglab lab k s pag tnes idejas.²³⁸

Klasiskajam darbam š*Huainan*dziö ir 21 noda a, ko zin tnieki iedala div s da s šsagn sō (*root* ang. v.), kas ir pirm s asto as noda as un paufl darba pamatidejas un b tiskus konceptus, un šzarosō (*branch* ang.v.), kas ietver n kam s divpadsmit noda as un st sta par ne tik b tisk m idej m, kas galvenok rt izriet no pirmaj s asto s noda s teikt . Gr matas p d j noda a kalpo k visu darb eso–o ideju kopsavilkums.^{239; 240}

Daffi no darb sastopamajiem m tiem ir vien gi atrodami š*Huainan*dziö un b tiski at– ir gi, ja sal dzina ar citiem senajiem rakstiem. Zin tnieki uzskata, ka sal dzinot ar citiem klasiskajiem darbiem, kuri sev ietver m tu mot vus, –aj darb m ti parasti ir pasniegti to špilnaj ō form , ar to dom jot, ka tiem rakstur gs detaliz ts saturs. Tas kalpo par iemeslu. lai klasiskais darbs š*Huainan*dziö tieku augsti nov rt ts nie–u mitolo ij , un k d zin tnieki bieffi cit tie–i –aj darb sastopamos m tus.²⁴¹

4.4. Pasaules izcel–an s mot vu kop g s un at– ir g s iez mes klasiskajos darbos š*Čuci*ö, š*Huainan*dziö un š*Šaṅhaid*zinö

K no iepriek– rakst t var secin t, pasaules izcel–an s t ma nav galven t ma tr s klasiskajos darbos š*Čuci*ö, š*Huainan*dziö un š*Šaṅhaid*zinö, bet – da tipa m tu mot vi pamat ir sastopami konkr t s to da s vai noda s, t p c autore –aj darb uzman bu piev rs sies tikai t m. T s ir tre– noda a š*Debesu jaut jumiö jeb šTieṅveṅ*” klasiskaj darb š*Čuci*ö, tre–

²³⁵ Le Blanco, Charles. 1. lpp.

²³⁶ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 1. lpp.

²³⁷ Le Blanco, Charles. 1. lpp.

²³⁸ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 3. lpp. un 4. lpp.

²³⁹ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 4. ó 6. lpp.

²⁴⁰ Le Blanco, Charles. 2. ó 4. lpp.

²⁴¹ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 10. un 11. lpp.

pierakst ju-i Cju Jua rakst to, t p c jaut jumi bieflī par doties nepareiz sec b .²⁴⁹ Zin tnieki netic, ka le enda par šČuciö izveido-anos no Cju Jua rakst tajiem uzrakstiem uz temp u sien m, ko ir apkopojū-i vi a sekot ji, ir patiesa, bet uzsver, ka Cju Jua , sava izs t juma laik ce ojoj, var tu b t apmekl jis dienvīdu temp us un no tiem iedvesmojoties sarakst jis dzejas rindas.^{250; 251}

K jau pats dzejo a nosaukums ó šjaut jumi debes mö - liecina, tas ir rakst ts jaut jumu form .^{TMj} noda pavisam tiek uzdoti 172 jaut jumi, kas ir saist ti ar m tiem, le end m un v sturiskiem fragmentiem. šDebesu jaut jumiö atkl j smalkas deta as par daifiem seniem m tiem, kuras nav piefiks tas citos rakstos. Noda a s kas ar kosmolo isku t mu un jaut jumiem par debes m, bet dr z vien piev r-as zemei un t s br numiem.^{252; 253}

Zin tnieki uzskata, ka klasisk darba šČuciö tre- s noda as šTieņvenö dzejo a jaut juma forma, kur jaut jumi ir rakst ti neskaidr , kodol g manier un uz tiem netiek sniegta atbilde, apgr tina piln gu izpratni par darb sastopamajiem m tiem, un trauc saprast par ko sti autors uzdod jaut jumu. Darba v st juma forma ir iemels, k d ar m tu mot vi par d s fragment ri.²⁵⁴ Dzejo a rindas var uztvert k sarkastiskas m klas.²⁵⁵ Neskatoties uz to, zin tnieki ir vienispr tis, ka -is darbs v sta par kosmolo iskiem notikumiem.²⁵⁶

Autore uzskata, ka klasiskaj darb šČuciö eso-os pasaules izcel-an s m tu mot vus vislab k atspogu o tre- s noda as šTieņven” pirm s asto as dzejo a rindas. Taj s uzdotie jaut jumi, vedina dom t, ka dzejnieks ir mekl jis pasaules ra-an s avotu. Lai gan visuma izcelsmes avots netiek prec zi nosaukts k d specifisk v rd , no jaut jumiem, kas uzdoti par to, var secin t t patn bas.

1. 曰：遂古之初，誰傳道之？	„Pašā senatnes sākumā, kas nodeva tālāk stāstu?
2. 上下未形，何由考之？	Zemei un debesīm nebija forma, kas par to liecināja?
3. 冥昭瞢暗，誰能極之？	Tumsa un gaisma vēl nebija redzama, kas varēja izšķirt to?
4. 馮翼惟象，何以識之？	Lietām nebija skaidras formas, kā varēja atpazīt to?
5. 明明暗暗，惟時何為？ ²⁵⁷	Spožākā gaisma un tumšākā tumsa, ko laiks izveidoja?” ^{258; 259; 260; 261}

²⁴⁹ Minford John, Lau, Joseph S. M. 38.lpp.

²⁵⁰ Liu, Wu Chi. 29. lpp.

²⁵¹ Chinese Civilisation Centre. 213. lpp.

²⁵² Minford John, Lau, Joseph S. M. 38. lpp.

²⁵³ Liu, Wu Chi. 28. lpp.

²⁵⁴ Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica. 8. ó 10. lpp.

²⁵⁵ Levy, Andre. 64. lpp.

²⁵⁶ Minford John, Lau, Joseph S. M. 38.lpp.

²⁵⁷ 屈原/Qu Yuan. 楚辭：天問/ Chuci: Tianwen. Surgeon, Donald (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, <http://ctext.org/chu-ci/tian-wen> [skat. 10.12.2015.]

No pirmaj pic m dzejo u rind m, var secin t, ka klasiskaj darb aprakst tais pasaules ra-an s avots ir past v jis pa- senatnes s kum , ilgi pirms lietas ieguva savu formu, pirms gaismas un tumsas, pirms debes m un zemes ó tas past v jis pirms cilv kiem zin m s pasaules, rpus vietas un laika. Pasaule v l nepazina formas un nepast v ja, ne tumsa, ne gaisma, lai kaut ko saskat tu, t d pasaules izcel-an s avotu nevar atpaz t un iz- irt.

6. 陰陽三合，何本何化？²⁶² „*Jiņ un jan trīs reizes savienojušies, kas bija sakne, kas mainījās?*”^{263; 264; 265; 266}

Visuma izcel-an s avots ir main jis savu apk rti ó tas ir bijis p rmai u iniciators -, un pats ir palicis nemain gs ó pasaules pirmmateri ls. T k dzejol tiek piemin ts *jiņ* (yin; 阴) un *jan* (yang; 阳)²⁶⁷, tad no t var secin t, ka -im avotam piem t ar dualit te.

7. 圓則九重，孰營度之？²⁶⁸ „*No apļveida uz deviņu stāvu [debesīm], kas būvēja un mērija to?*”^{269; 270; 271; 272}

Pasaules izcel-an s avots rad jis pasauli apzin ti, saska ar pl nu. Klasiskaj darb aprakst tais pasauli rado-ais avots ir visu lietu sakne un ir rad jusi pasauli - zemi, debesis, gaismu un tumsu.

8. 惟茲何功，孰初作之？²⁷³ „*Kā to paveica? Kas pirmais paveica to?*”^{274; 275; 276; 277}

²⁵⁸ The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. <http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php>. [skat. 10.12.2015.]

²⁵⁹ Stephen, Field. 3. un 5. lpp

²⁶⁰ Minford John, Lau, Joseph S. M. 39. un 40. lpp.

²⁶¹ Liu, Wu Chi. 28. lpp.

²⁶² 屈原/Qu Yuan. 楚辞：天问/ Chuci: Tianwen. Surgeon, Donald (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, <http://ctext.org/chu-ci/tian-wen> [skat. 10.12.2015.]

²⁶³ The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. <http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php>. [skat. 10.12.2015.]

²⁶⁴ Stephen, Field. 3. un 5. lpp

²⁶⁵ Minford John, Lau, Joseph S. M. 39. un 40. lpp.

²⁶⁶ Liu, Wu Chi. 28. lpp.

²⁶⁷ *Jiņ* (yin; 阴) un *jan* (yang; 阳) ir termini nie-u filozofij . Tie ir divi sp ki, kas atrodas nep rtraukt kust b un transform cij . Abi ir viens otra pretstats, kur *jiņ* ir tum-ais, sievi- ais, mitrais, zemaiss, aukstais, ziema utt., bet *jan* ó gai-ais, v ri- ais, sausais, augstais, silts, vasara utt.

²⁶⁸ 屈原/Qu Yuan. 楚辞：天问/ Chuci: Tianwen. Surgeon, Donald (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, <http://ctext.org/chu-ci/tian-wen> [skat. 10.12.2015.]

²⁶⁹ The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. <http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php>. [skat. 10.12.2015.]

²⁷⁰ Stephen, Field. 3. un 5. lpp

²⁷¹ Minford John, Lau, Joseph S. M. 39. un 40. lpp.

²⁷² Liu, Wu Chi. 28. lpp.

²⁷³ 屈原/Qu Yuan. 楚辞：天问/ Chuci: Tianwen. Surgeon, Donald (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, <http://ctext.org/chu-ci/tian-wen> [skat. 10.12.2015.]

²⁷⁴ The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. <http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php>. [skat. 10.12.2015.]

²⁷⁵ Stephen, Field. 3. un 5. lpp

²⁷⁶ Minford John, Lau, Joseph S. M. 39. un 40. lpp.

²⁷⁷ Liu, Wu Chi. 28. lpp.

Klasisk darbs šČuciö tre–s noda as šTieņveņ” astot rindi as uzdotais jaut jums liek noprast, ka dzejnieks uzdod to ir mekl jis pasaules ra–an s avotu.

P c vis m klasisk darbs šČuciö tre–aj noda šTieņveņ” uzskat taj m visuma izcel–an s avota patn b m, autore secina, ka t s atbilst bakalaura otraj da aprakst tajam pasaules rad –anas no nek jeb tuk–uma m tu tipa aprakst tajam avotam, t d ar –aj gr mat aprakst tie kosmogoniskie m ti ir iedal mi –aj kategorij .

Klasisk darbs šHuainanđziö pasaules ra–an s m tu mot vus var saskat t vair k s noda s, bet autore ir izv l jusies apskat t vien gi darba tre–o noda u šTieņveņö, ko var tulkot k debesu modelisö vai šdebesu rakstiö. M sdienu nie–u valod –s noda as nosaukums noz m astronomija.²⁷⁸

Autore uzskata, ka klasiskaj darbs šHuainanđziö eso–os pasaules izcel–an s m tu mot vus vislab k atspogu o tre–s noda as šTieņveņ” pirm s rindas.

天墜未形，	Kad debes m un zemei nebija formas,
馮馮翼翼，	viss c l s gais un lidoja,
洞洞瀾瀾，	nira un mekl ja,
故曰太昭。	t p c to sauc par lielo s k–anos.
道始生虛廓，	Dao s k s piedzimstot lielaj tuk–um ,
虛廓生宇宙，	lielais tuk–ums rad ja vietu un laiku,
宇宙生氣。	vieta un laiks rad ja vit lo ener iju cji ²⁷⁹ .
氣有涯垠，	Robefla sadal ja vit lo ener iju cji,
清陽者薄靡而為天，	t , kas ir skaidra un spofla, izplet s un k uva par debes m.
重濁者凝滯而為地。	t , kas ir smaga un du aina, saciet ja un k uva par zemi.
清妙之合專易，	Skaidr un smalk sapl –ana ir viegla,
重濁之凝竭難，	smag un du ain saciet –ana ir gr ta.
故天先成而地後定。	t p c debesis izveidoj s pirm s, bet zeme p c tam.
天地之襲精為陰陽，	Debess un zemes savienot esence rad ja ji un jan,
陰陽之專精為四時，	ji un jan specializ t esence rad ja etras sezonas,
四時之散精為萬物。 ²⁸⁰	etru sezonu br v esence rad ja visas pasaules lietas. ^{281; 282; 283}

²⁷⁸ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 39. lpp.

²⁷⁹ Cji (qi; 气) ir termins nie–u filozofij , kas noz m gan mat rija, gan ener ija. Viss, kas eksist , ir veidots no cji, un viss eksist jo–ais ir cji manifest cija. Cji piem t vair kas tekst ras, s kot no gais gas l dz pat cietai mat rijai. Medic n un pa–kultiv cij termins var ar noz m t vit lu esner iju.

²⁸⁰ 刘安/Liu An. 淮南子: 天文训/ Huainanzi: Tianwen Xun. Surgeon, Donald (ed.). Chinese Text Project / 中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, 2006-2015 Surgeon, Donald (ed.). Chinese Text

No cit ta, var secin t, ka gr matas š*Huainan*dziö tre– s noda as ies kas ar kosmogonijas t mu. Tiek apspriesta pasaules, vietas un laika, ra–an s. *Dao* (道)²⁸⁴ ir visa, kas past v pasaul , avots. Nekas nevar past v t no– irts no *dao* vai kontrast ar to. Visums tiek rad ts no *dao*, kas sev ietver du listmu. š*Huainan*dziö kosmolo ij , nediferenc t *dao* pirmatn j vien ba rada *cji*. Viss, kas eksist , ir veidots no *cji*, un viss eksist jo–ais ir *cji* manifest cija. Tam piem t vair kas tekst ras, s kot no gais gas l dz pat cietai mat rijai. T l k *jan*, gais gais, *cji* veido debesis, bet *jiņ*, cietais ó zemi, bet to savienot esence rad ja *jiņ* un *jan*, kas ir divi savstarp ji sp ki. Sal dzin jum ar citiem Han dinastijas tekstiem, klasiskais darbs š*Huainan*dziö neuzskata *jan* par augst k st vo–u nek *jiņ*, bet gan abus uztver k l dzv rt gus kosmiskos sp kus, kas nodro–ina visuma funkcion –anu. ^{TM}e sp ki, kas atrodas nep rtraukt kust b un transform cij , savuk rt, rada etras sezonas, kas main s visu cauru gadu. etras sezonas rada visas pasaules lietas.^{285 286} Ar –o pasaules izcel–an s aktu, tiek rad ts visums, laiks un vieta, visas pasaules lietas. No cit ta izriet, ka pasaules izcel–an s avotam ir *dao* vai ar tam piem t t pa–bas. Bet tas liecina, ka ar š*Huainan*dziö pasaules ra–an s m tu mot vi pieder pie pasaules izcel–an s no nek jeb tuk–uma m tu pamattipa.

P c pasaules izcel–an s m tu anal zes tr s klasiskajos nie–u darbos š*Čuci*ö, š*Šaņhaidzjin*ö un š*Huainan*dziö, var secin t, ka, lai gan izv l tos darbus var uzskat t par apjoma zi liel kaj m m tu kr tuv m nie–u mitolo ij , ne visi darbi satur – da tipa m tus. Klasiskaj darb š*Šaņhaidzjin*ö sastopamie kosmolo iskie m ti ir kosmo eogr fiskie m ti, kas v sta pasaules izskatu un par taj dz vojo–aj m b tn m. ^{TM}j kanon nepast v m tu mot vu, kas aprakst tu visuma rad –anas aktu - kosmogoniju. Tas ir iemesls, k p c bakalaura darb sal dzin ti tiks nevis tr s, bet divi klasiskie darbi.

Sal dzinot š*Čuci*ö un š*Huainan*dziö darbos pasaules ra–an s m tus, autore secin ja, ka tiem piem t vair k kop ju iez mju, nek at– ir gu.

Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, <http://ctext.org/huainanzi/tian-wen-xun> [skat. 10.12.2015.]

²⁸¹ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 41. lpp.

²⁸²The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. <http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php>. [skat. 10.12.2015.]

²⁸³Major, John S. Heaven and Earth in Early Han Thought: Chapters Three, Four, and Five of the Huainanzi. 62. lpp.

²⁸⁴*Dao* (道) ir nie–u filozofijas koncepts, ko var tulkot k šce –ö vai šdoktr naö. Kosmolo ij tas apz m pirmatn jo kosmosa dabu, to nevar k nosaukt vai apz m t, un tai pa– , laik tas rada pasauli.

²⁸⁵ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 6. un 7. lpp.

²⁸⁶Major, John S. Heaven and Earth in Early Han Thought: Chapters Three, Four, and Five of the Huainanzi. 26., 56. un 62. lpp.

Par kopgu iezmi var uzskatīt, faktu, ka abos darbos ir sastopami bakalaura darba pamatmie pasaules izcelšanās mīti un tos var pieskaitīt pie vienas kategorijas, kas ir rašanās no nekā jebtūluma mīti.

Pasaules izcelšanās avots šČuciō klasiskaj darbā nav nosaukts kādā konkrētā veidā, bet, analizējot dzejoļu rakstus, jautājumu, var uzzināt, tam piemērotās pazīmes. To var raksturot kā neatpazīstamu un neizīstamu, eksistējošu pirms laika un pasaules sākuma, pirms pastāvīgais gaismas un tumsas ieguva savu tūli. Tas nozīmē, ka ar šīm avotiem nav formas un no nevar neatpazīt, neizīstāt. Līdzīgi ir arī šHuaināndziō apraksts par pasaules radīšanas avotu. Tajā klasiskaj darbā pasauli rada *dao*, kas ir daoisma filozofijas koncepts, un nozīmē, ka šis avots nevar nedz nosaukts kādā veidā, nedz tas iedomāto nevar saskatīt. Abos darbos tiek pieminēti *jīn* un *jan* - pasaules izcelšanās avotiem piemērotā dualitāte. Gan šČuciō, gan šHuaināndziō klasiskajos darbos sastopamie pasaules radīšanas mīti izveido zemi un debesis. Tāpēc ir pamats uzskatīt, ka darbos aprakstītie pasaules radīšanas avoti ir līdzīgi, tiem piemērotā kopīgā pazīme.

Abu klasisko darbu visatīstīgākā pazīme ir visticamākā forma, kādā tie sarakstīti. Autores apskatītie dzejoļu antoloģijas šČuciō trešnodas *šTienveņō*, atīstītas no šHuaināndziō, ir rakstītas jautājumu visticamākā formā. Uz šiem jautājumiem netiek sniegta atbilde, tādēļ par pasaules izcelšanās notikumiem skaidras detaļas nav iespējams uzzināt.

Interesanti ir tas, ka par cik klasiskais darbs šHuaināndziō pieder pie sinkrētisma skolas darbiem, tā trešnodas *šTienveņō* skelets jeb struktūra ir veidots iedvesmojoties no pirms Han un Han dinastijas sastopamajām astroloģiskajām un astronomiskajām zināšanām.^{287; 288} Zinātnieki uzskata, ka tā ir iespaidojusies no klasiskā kanona šČuciō trešnodas *šTienveņō*. Vairākas rindas var tieši uztvert kā atbildi uz šČuciō trešnodas *šTienveņō* dzejoļu jautājumiem.^{289; 290} Zinātnieki uzskata, ka jautājuma forma, kādā visticamāk darba šČuciō trešnodas *šTienveņō*, pati par sevi aicina atbildēt uz jautājumiem.²⁹¹ Tāpēc, tas ir loģiski, ka sinkrētisma skolas darbs šHuaināndziō, kas cenās apvienot tā laika visu skolu kosmoloģiskās zināšanas, cenās rast atbildi uz šiem jautājumiem.

---

²⁸⁷ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 40. lpp.

²⁸⁸ Major, John S. Heaven and Earth in Early Han Thought: Chapters Three, Four, and Five of the Huainanzi. 65. lpp.

²⁸⁹ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 40. lpp.

²⁹⁰ Liu, An. Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.). The Essential Huainanzi. 10. lpp.

²⁹¹ Major, John S. Heaven and Earth in Early Han Thought: Chapters Three, Four, and Five of the Huainanzi. 63. lpp.

No iepriekšminētā fakta izriet, ka, ja tik tiešām klasiskais darbs *šHuainānziō* trešnodas *šTieņveņō* ir radījis, lai atbildētu uz dzejoļu antoloģijas *šČuciō* trešnodas *šTieņveņō* pasaules izcelšanās jautājumiem, kāpēc starp šiem diviem avotiem pastāv tik daudz kopīgumu un tik maz atšķirību.

NOBEIGUMS

Dafl d s kult r s past v at– ir bas starp v rdu šm tsö, šle endaö un štautas pasakaö lietojumu. Defin cijas noteik–ana j dzienam šm tsö ir aktu la probl ma mitolo ijas zin tn , jo m ti ir noz m gi citas kult ras un sabiedr bas p tniec b . Tos var uzskat t par jebk das kult ras sapra–anas b zi.

Katras tautas mitolo ij ir sastopami pasaules rad –anas tipa m ti. Pasaules izcel–an s m ti pieder kosmisko m tu kategorijai. Sal dzinot dafl du kult ru veidotus pasaules izcel–an s m tus sav starp , var atrast vienojo–us vai da ji vienotus mode us un mot vus, kas vijas cauri tiem, neatkar gi no m ta izcelsmes vietas. Visi kosmiskie m ti atbild uz cilv ku jaut jumiem par visumu un savu izcelsmi. Pasaules izcel–an s m tu m r is ir par d t saist bu cilv ka dz vei ar k du sti dievi– u c loni. Pasaules izcel–an s m tus var iedal t piecos pamattipos: rad –ana no nek jeb tuk–uma, rad –ana no haosa, rad –ana, par doties no zemes, rad –ana no pasaules vec ku savien bas, rad –ana no nir–anas pirmatn jos de os

T pat k citur pasaul , ar n ir daudz spriests par m ta defin ciju. Vi i galvenok rt str das par to, vai m ti ir sv tie raksti ó saist ti ar ritu liem, un cik pla–i j izv r– – v rda defin cija. nie–u mitolo ij m ti var b t rakst ti gan prozas, gan dzejas v st juma form . Sen s nas m tu raksti nepast v k viens vienots veselums, bet gan tie past v izkais t un dal t form , p rrakst ti k cita flanra raksti. nie–u mitolo ij klasisko darbu, kuri satur m tus, ir oti maz, bet tie ir sevi– i noz m gi. nie–u mitolo ijas p tnieki str das, vai apjom gu m tu kr jumu tr kums liecina par nie–u mitolo ijas neatt st bu un nabadz bu, vai par to saglab –anos ori in laj form . nie–u m ti ir tiku–i p rveidoti par v sturiskiem avotiem, un tie ir racion li izskaidroti. Zin tnieku vid domin viedoklis, ka v sture ir mitolo iz ta. nie–u mitolo iju var iedal t kosmogoniskajos, cilv ces rad –anas, kult ras un civiliz cijas etiolo iskajos, izcelsmes un katastrofu m tos. nie–u mitolo iju p rskat m bas d var m ksl gi sadal t vair kos periodos.

Klasisko darbu šŠaṅhaidzjinö ir veidoju–i vair ki autori dafl dos laika periodos, laika posm no Karojo–o valstu perioda vidus l dz Rietumu Ha dinastijas s kumam. Tas ir uzskat ms par vienu no svar g kajiem darbiem nie–u mitolo ij . Darb šŠaṅhaidzjinö tiek pla–i apskat tas vair kas t mas, t d prec zi noteikt, kam sti velt ta – gr mata, nav iesp jams, un to klasific pat k Sen s nas enciklop diju. Tas satur pla–i paz stamus m tus to sen kaj s versij s.

Klasiskais darbs „Čuci” ir dzejo u kr jums ir veidots laika posm no Karojo–o valstu perioda beig m l dz Ha dinastijas s kumam, un tam ir vair ki autori. Par šČuciö galveno

autoru uzskata Cju Jua . M s dien s klasisko darbu šČuciö paz t t du, k du to otraj gadsimt apkopojā zin tnieks Van Ji.

Klasiskais darbs šHuaina dziö ir veidots ap Rietumu Ha dinastijas s kumu, un par t autoru uzskata Huaina karali Liu A . Gr mata ir sinkr tisma skolas darbs. T apkopo visu Senaj n tai laik past vo-o skolu idejas un ir dom ta k rokasgr mata valdniekam valsts vad -an .

T p c, ka klasiskaj darb šŠaḥhaidzjinö nav sastopami pasaules rad -anas akta m ti, nav iesp jams izpild t bakalaura darba galveno m r i - sal dzin t pasaules izcel-an s m tus tr s klasiskajos darbos š uciö, šHuaina dziö, šTM haidzjinö. Toties ir iesp ja sal dzin t divus no tiem.

šČuciö un šHuainaḥdziö abu darbu starp past v vair k kop ju pa-bu, nek at- ir bu. Tos var pieskait t pie vienas m tu kategorijas, kas ir ra-an s no nek jeb tuk-uma m ti. Tajos pasaules izcel-anos var raksturot k neatpaz stamu un neiz- iramu, eksist jo-u pirms laika un pasaules s kuma, pirms past v gaisma un tumsa, pirms lietas ieguva savu t lu. Abos darbos pasaules izcel-an s avotam nav formas - to nevar ne atpaz t, ne iz- irt, k ar piem t *jiḥ* un *jan* - dualit te.

Galven at- ir ba šČuciö un šHuainaḥdziö starp ir v st juma forma. Klasiskajam darbam šČuciö, at- ir b no šHuainaḥdziö pasaules izcel-an s m tiem ir rakstur ga jaut juma v st juma forma.

Klasiskais darbs šHuainaḥdziö pieder pie sinkr tisma skolas darbiem, un t tre- noda a šTieḥveḥ" ir iespaidojusies no dzejas antolo ijas šČuciö tre- s noda as šTieḥveḥö. Vair kas rindas var tie-i uztvert k atbildi uz šČuciö tre- s noda as šTieḥveḥö dzejo a jaut jumiem. Tas izskaidro lielo skaitu kop go pa-bu abu starp .

LITERAT RAS SARAKSTS

Avoti

1. **Birrell, Anne (ed., tr., com.).** The Classic of Mountains and Seas. England: The Pinguin Group, 1999.
2. **Cook, Constance A., Major, John S. (ed.).** Defining Chu: Image and Reality In Ancient China. Honolulu: University of Hawai'i Press, 1999.
3. **Major, John S.** Heaven and Earth in Early Han Thought: Chapters Three, Four, and Five of the Huainanzi. Albany: The State University of New York Press, 1993.
4. **Le Blanco, Charles.** Huai-nan Tzu: Philosophical Synthesis in Early Han Thought. Hongkong: Hong Kong University Press, 1985.
5. 刘安/Liu An. **Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.).** The Huainanzi: A Guide to the Theory and Practice of Government in Early Han China. New York: Columbia University Press, 2010.
6. 刘安/Liu An. **Major, John S.; Queen, Sara A.; Meyer Andrew Seth; Roth, Harold D. (ed., tr.).** The Essential Huainanzi. New York: Columbia University Press, 2012.
7. 刘安/Liu An. 淮南子：精神训/ Huainanzi: Jingshen Xun. **Surgeon, Donald** (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, 2006-2015. <http://ctext.org/huainanzi/jing-shen-xun> [skat. 10.12.2015.]
8. 刘安/Liu An. 淮南子：天文训/ Huainanzi: Tianwen Xun. **Surgeon, Donald** (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, 2006-2015 **Surgeon, Donald** (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, 2006-2015. <http://ctext.org/huainanzi/tian-wen-xun> [skat. 10.12.2015.]
9. 屈原/Qu Yuan. 楚辞：天问/ Chuci: Tianwen. **Surgeon, Donald** (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, 2006-2015 <http://ctext.org/chu-ci/tian-wen> [skat. 10.12.2015.]
10. **Serejski, Eric.** Shan Hai Jing. 1. Classics of Mountains. United States of America: Innovations and Information, inc., 2010.
11. **Stephen, Field (tr.).** Tian Wen: A Chinese Book of Origins. New York: New Directions Publishing Corporation, 1986.

12. **Strassberg, Richard E (ed., tr., com.).** A Chinese bestiary: strange creatures from the guideways through mountains and seas = [Shan hai jing]. California: University of California Press, 2002.
13. **Surgeon, Donald** (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, 2006-2015. www.ctext.org
14. 山海经/Shanhaijing. **Surgeon, Donald** (ed.). Chinese Text Project /中国哲学书电子化计划 / Zhongguo zhexue shu dianzi hua jihua, 2006-2015. <http://ctext.org/shan-hai-jing>

Zin tniskie p t jumi

1. **Birrell, Anne.** Chinese Mythology: An Introduction. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1999.
2. **Brockelman, Paul.** Cosmology and Creation: The Spiritual Significance of Contemporary Cosmology. New York: Oxford University Press, 1999.
3. **Csapo, Eric.** Theories of Mythology. Australia: Blackwell Publishing, 2005.
4. **Chinese Civilization Centre.** China: Five Thousand Years of History and Civilization. Hong Kong: City University of Hong Kong Press, 2007.
5. **Eliade, Mircea. Trask Willard R. (tr.).** The Sacred and the Profane: The Nature of Religion. California: Harcourt Brace Jovanovich, 1987.
6. **Hawkes David. Minford, John (ed.).** Classical, Modern, and Humane: Essays in Chinese Literature. Hong Kong: The Chinese University Press, 1989.
7. **Leeming David Adams.** The World of Myth. New York: Oxford University Press, 1990.
8. **Liu, Wu Chi.** An Introduction to Chinese Literature. Connecticut: Greenwood Press, 1990.
9. **Long, Charles H.** Alpha: The Myths of Creation. New York: Oxford University Press, 1963.
10. **Levy Andre, Nienhauser, William H., Jr. (tr.).** Chinese Literature, Ancient and Classical. Indiana: Indiana University Press, 2000.
11. **Mackey, James P.** Christianity and Creation: The Essence of the Christian Faith and Its Future among Religions. New York: The Continuum International Publishing Group Inc., 2006.

12. **Minford John, Lau, Joseph S. M. (ed.).** Classical Chinese Literature: From antiquity to the Tang dynasty. An Anthology of Translations. New York: The Columbia University, 2000.
13. **Mair, Victor H. (ed.).** The Columbia history of Chinese literature. New York: Columbia University Press, 2001.
14. **Wilkinson, Endymion.** Chinese History: A Manual. Massachusetts: Harvard University Press, 2000.

Sekundār literatūra, izziņu literatūra un interneta avoti

1. **Andrejs Spektors.** Vārdnīca "Tēzauris". Mākslīgā intelekta laboratorija. 2009 - 2015. <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=mitolo%C4%A3ija> [skat. 31.03.15.]
2. **Andrejs Spektors.** Vārdnīca "Tēzauris". Mākslīgā intelekta laboratorija. 2009 - 2015. <http://www.tezaurs.lv/lvv/?vards=mitolo%C4%A3ija> [skat. 31.03.15.]
3. **Andrejs Spektors.** Vārdnīca "Tēzauris". Mākslīgā intelekta laboratorija. 2009 - 2015. <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=m%C4%ABts> [skat. 31.03.15.]
4. **Harper Douglas.** "Etymonline". An Online Etymological Dictionary. 2001-2015. http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=mythology&searchmode=or [skat. 01.04.15.]
5. **Harper Douglas.** "Etymonline". An Online Etymological Dictionary. 2001-2015. http://www.etymonline.com/index.php?term=myth&allowed_in_frame=0 [skat. 01.04.15.]
6. **Jeremy Roberts.** Chinese mythology, A to Z (2nd ed.). New York: Chelsea House, 2010.
7. **Leeming, David A.** Creation Myths of the World: An Encyclopedia. Vol: 1. California: ABC-CLIO, 2010.
8. **McCormick, Charlie T., Kennedy White Kim (ed.).** Folklore: An Encyclopaedia of Beliefs, Customs, Tales, Music, and Art, (Volume 1.). California: ABC-CLIO, 2011.
9. The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. 2008 - 2015. <http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php?page=worddict&wdrst=0&wdqb=%E5%88%9B%E4%B8%96%E7%BA%AA> [skat. 02.04.15.]
10. The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. 2008 - 2015. <http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php?page=worddict&wdrst=0&wdqb=%E5%88%9B%E4%B8%96%E7%A5%9E%E8%AF%9D> [skat. 02.04.15.]

11. The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. 2008 - 2015.
<http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php?page=worddict&wdrst=0&wdqb=%E7%A5%9E%E8%AF%9D> [skat. 21.05.15.]
12. The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. 2008 - 2015.
<http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php?page=worddict&wdrst=0&wdqb=%E8%BF%B7%E6%80%9D> [skat. 21.05.15.]
13. The MDBG Free Online English to Chinese Dictionary. 2008 - 2015.
<http://www.mdbg.net/chindict/chindict.php>. [skat. 10.12.2015.]
14. **Yang, Lihui; An, Deming; Anderson Turner, Jessica.** Handbook of Chinese mythology. California: ABC-CLIO, 2005.

KOPSAVILKUMS

Bakalaura darba nosaukums ir šPasaules izcelšanās mītus salīdzinājums klasiskajos darbos šČuciö, šHuaināndziö un šŠaṅhaidzjinö. Senās mītus raksti nepastāv kā viens vienots veselums, bet gan tie pastāv izkaisīti un daļēji formā, pārakstīti kā cita ģēnra raksti.

nie-u mitoloģijā klasisko darbu, kuri satur mītus, ir ļoti maz, un tie ir sevišķi nozīmīgi. Minētos trīs darbus var uzskatīt par apjomīgiem, lai kā mītus krātuve, kas satur mītus. Ar to palīdzību autore darbā vēlas noskaidrot priekšstatus par pasaules veidošanos no senās kultūras skata punkta. Darbā netiek apskatīti mītus, kas maz kumtautību mītus.

Cilvēkus jau no seniem laikiem ir pavadījis ziņkārība, un viņi vēlējies uzzināt un saprast, kā pasaule ir tikusi radīta, kā tā kļuvusi par to, kādu mēs šobrīd pazīstam. Darbs ir aktuāls, jo ar mūsdienu zinātni, gan filozofiju, gan dabas zinātņu nozarēs uzdevumiem jāatbild uz jautājumiem, kas saistīti ar mūsu atbildes.

Darba galvenais mērķis ir noskaidrot pasaules izcelsmes cēloņus trīs minētajos darbos, kā arī tos salīdzināt, atrodot līdzības un atšķirības. Darbā gaitā noskaidrots mitoloģijas un mītus jēdziens un to pazīmes, apskatīti pasaules izcelsmē mītus, to pazīmes un klasifikācija, iepazīstināts ar mītus jēdziniem un specifiskajiem un trīs klasiskajiem darbiem šČuciö, šHuaināndziö un šŠaṅhaidzjinö.

Tāpēc, ka klasiskajiem darbiem šŠaṅhaidzjinö nav sastopami pasaules radīšanas akta mītus, nav iespējams izpildīt bakalaura darba galveno mērķi – salīdzināt pasaules izcelsmē mītus trīs klasiskajos darbos šČuciö, šHuaināndziö, šŠaṅhaidzjinö. Toties ir iespējams salīdzināt divus no tiem. šČuciö un šHuaināndziö, abu darbu starpā pastāv vairākas kopīgas pazīmes, nekā atšķirības. Abos darbos pasaules izcelsmē avotam nav formas – to nevar ne atpazīt, ne izšķirt. Tam piemīt jīn un jan – dualitāte. Galvenā atšķirība ir šČuciö pasaules izcelsmē mītus raksturīgajam jūmā vāstjūmā formā. šHuaināndziö trešnodalā šTienveņ” ir iespaidojusies no šČuciö trešnodalā šTienveņö. Vairākas rindas var tieši uztvert kā atbildi uz šČuciö trešnodalā šTienveņö dzejoļa jautājumiem.

Darbs sastāv no četrām daļām. Darba pirmā daļa vēsta par mītus jēdziniem un mītus jēdziniem noskaidrošanai. Otrajā daļā aprakstīti ir pasaules izcelsmē mītus un to klasifikācija. Trešajā daļā pētās mītus jēdziniem un mītus jēdziniem. Ceturtajā daļā apskatīti un salīdzināti trīs klasiskie darbi šČuciö, šHuaināndziö un šŠaṅhaidzjinö, lai noskaidrotu pasaules izcelsmē mītus motīvus tajos, meklētu to kopīgās un atšķirīgās iezīmes.

Darba apjoms ir 49 lpp., neskaitot titullapu un literatūras sarakstu.

SUMMARY

The title of this bachelor thesis is "Comparison of World Creation Myth in Chinese Classical Works Chuci, Huainanzi, Shanhaijing". Myths from ancient China don't exist as a whole but instead are scattered, divided in forms and rewritten in different genres. The classical works that contains myths in Chinese mythology are few and extremely important. These three mentioned works can be considered as the biggest Chinese storages for myths. With the help of these three works the author wants to find out believes of the world creation from a Chinese culture point of view. This work will not include myths from China's minorities.

Humans since the beginning of time has been driven by curiosity, and they have always wanted to know how the world was created, how did it become as we know it today. This work is relevant because nowadays scientists are still looking for the answers to these questions.

The main goal of the work is to find out about the world creation in these 3 mentioned works, to compare those finding, distinguish the common and the different. While doing this research defined the terms myth and mythology, examined the world creation myths, introduced Chinese mythologies specifications and the three classical works Chuci, Huainanzi and Shanhaijing.

Because classical work Shanhaijing do not include the world creation myth, bachelors theses main goal cannot be obtained - compare the world creation myths in three classical works Chuci, Huainanzi, Shanhaijing. But there was a possibility to compare two of them. Chuci and Huainanzi, both of them, have more similarities than differences. In both works the world creation source don't have shape or form ó it's unrecognizable, undeterminable. It possesses yin and yang ó the duality. The main difference is that Chuci's world creation myths are written question form. Huainanzi's third chapter Tianwen is affected by Chuci's third chapter Tianwen. Several lines can directly answer to Chuci's third chapter's poem's Tianwen questions.

The work is divided in four parts. The first part is dedicated to determine the terms mythology and myth. In the Second part is described the world creation myths and their classification. The third part research Chinese's mythologies speciality. In the Fourth part is examined and compared the tree classical works Chuci, Huainanzi and Shanhaijing to find out the world creation motives in them, look for their common and different features.

This thesis is 49 pages long, title page and bibliography excluded.

DOKUMENT RĀLA PA

Dokument rāla pa Bakalaura darbs šPasaulē izcelān s m tu sal dzin jums klasiskajos darbos š uciō, šHuaina dziō, šTM haidzjinōō izstr d ts LU zijas studiju noda .

Ar savu parakstu apliecinu, ka p t jums veikts patst v gi, izmantoti tikai taj nor d tie inform cijas avoti un iesniegt darba elektronisk kopija atbilst izdrukai.

Autors: Katr na Barisa

Rekomend ju darbu aizst v anai

Vad t ja: M.A. Kar na Jermaka

Recenzents:

Darbs iesniegts LU zijas studiju noda 18.12.2015

Studiju metodi e:

Darbs aizst v ts bakalaura gala p rbaud juma komisijas s d

2016. gada í í janv r , prot. Nr. í .., v rt jums í í í í í í .

Komisijas sekretāre: